

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

PROJECTE DE MUSEOLOGIA PER AL CASTELL D'EN PLAJA DE LLORET DE MAR

TREBALL FINAL DE GRAU EN COMUNICACIÓ CULTURAL

TUTORA: MARGARIDA CASACUBERTA

AUTORA: ANA MARIA PEÑA ROVIRA

JUNY 2020

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

Lloret és una població d'americanos i de petits rendistes, de color de braç de gitano. És una població neta i pulcra, ben urbanitzada, sense soroll, sense indústria, sense fum, sense tren a la vora, molt arreglada.

Josep Pla.

Fragment de *Viatge a Catalunya*.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

RESUM

El Castell d'en Plaja és una de les imatges més icòniques de Lloret de Mar. De propietat privada, hi ha la voluntat de que sigui públic i es transformi en un museu.

El meu treball pretén elaborar un projecte de museologia per aquest espai amb un relat basat en els inicis del turisme a la vila, la seva evolució i el seu impacte durant la primera meitat del segle XX.

Proposa un recorregut pel desenvolupament del turisme a Catalunya, a nivell general com a marc teòric, i en el cas concret de Lloret. Consta de diferents apartats que parlen de l'etapa del turisme prefordista: la importància de l'excursionisme, dels balnearis, dels nous mitjans de transport, dels banys de platja, en definitiva, de l'embrió del turisme a casa nostra. Es tractaran els primers allotjaments d'aquests estiuejants i de quina manera va afectar a l'urbanisme local. Repassarem com gaudien de l'oci i quin tipus de relacions establien amb els habitants del poble, a nivell cultural, social i econòmic, a més del seu impacte entre la població local. Els darrers apartats posaran de manifest com després de la guerra civil, es comença una nova etapa que encaixa en l'anomenat turisme fordista artesanal i que comporta un nou canvi de model: l'arribada dels primers estrangers i la gestió turística encara en mans locals. Tot i que la cronologia d'aquest treball arriba fins al 1950, s'ha cregut oportú incloure un apartat per parlar de l'etapa fordista artesanal perquè és la que marcarà el canvi de model turístic i comportarà que els estiuejants ja passin a ser anomenats 'turistes'.

Paraules Clau: Lloret de Mar, Estiuejants, Turisme, Museologia, Museu.

ABSTRACT

The Castle of Plaja is one of the most iconic images of Lloret de Mar. Privately owned, there is a desire to make it public and to become a museum.

My work aims to develop a museology project for this space, based on the story of the beginnings of tourism in the town, its evolution, and its impact during the first half of the 20th century.

A tour is made of the development of tourism in Catalonia, at a general level as a theoretical framework and in the specific case of Lloret. Different sections that talk about the pre-Fordist tourism stage: the importance of hiking, spas, new means of transport, beach baths, in short, the embryo of tourism in our country. The first lodgings of these holidaymakers will be discussed and how it affected local urban planning. We will review how they enjoyed leisure and what kind of relationships they had with the locals, at a cultural, social, and economic level. And its impact on the local population. The last sections will show as after the civil war, a new phase begins which fits into the so-called artisanal Fordist tourism and entails a new model change: the arrival of the first foreigners and the tourist management still in local hands. Although the chronology of this work goes back to 1950, it has been considered appropriate to include a section to talk about the artisanal Fordist stage because it is the one that will mark the change in the tourist model and will cause the vacationers to be renamed 'tourists'.

Keywords: Lloret de Mar, Vacationers, Tourism, Museology, Museum.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	1
1.1. ESTRUCTURA.....	2
1.2. METODOLOGIA.....	4
2. MARC TEÒRIC.....	6
2.1. MUSEU, MUSEOLOGIA I MUSEOGRAFIA.....	6
2.1.1. CONCEPTE DE MUSEU.....	6
2.1.2. MUSEOLOGIA VS MUSEOGRAFIA.....	8
2.2. EL DESENVOLUPAMENT DEL TURISME A CASA NOSTRA.....	10
2.2.1. PROTOTURISME.....	10
2.2.1.1. ELS BALNEARIS.....	11
2.2.2. ETAPA PREFORDISTA 1900-1950.....	12
2.2.2.1. L'ESTIUEIG CLÀSSIC.....	13
2.2.2.1.1. ELS BANYS DE MAR.....	16
2.2.2.1.2. TEMPS D'OCI PER LA COLÒNIA.....	18
2.2.2.1.3. IMPACTES DE L'ESTIUEIG.....	21
2.2.2.1.3.1. EL BATEIG D'UNA COSTA.....	23
2.2.2.1.3.2. ESTIUEIG I LITERATURA.....	23
2.2.3. LA FI DE L'ESTIUEIG CLÀSSIC. LA GUERRA CIVIL.....	24
2.2.4. ETAPA FORDISTA ARTESANAL 1950-1965. TURISTES.....	26
3. EL CAS DE LA COSTA BRAVA.....	28
4. LLORET, PARADÍS GENTIL.....	32
4.1. LLORET, ABANS DE LA COSTA BRAVA.....	32
4.2. ELS PRIMERS ESTIUEJANTS.....	33
4.3. DE LA TARTANA A L'AUTOMÒBIL.....	36
4.4. ELS ALLOTJAMENTS D'UNA ÈPOCA.....	39
4.5. EL <i>DOLCE FAR NIENTE</i>	41
4.5.1. PLATGES, LES DE LLORET.....	41
4.5.2. ELS CASINOS.....	44
4.5.3. TEATRE I JOCS FLORALS.....	46
4.5.4. <i>SPORTS-LIFE</i>	47
4.5.5. ANIMACIÓ PER A LES NITS D'ESTIU.....	50
4.6. HOSTES VINGUEREN.....	51
4.7. ANY I DE L'ERA TURÍSTICA. 1950.....	56
4.8. UN MUSEU DINS D'UN CASTELL.....	58
5. CONCLUSIONS.....	61
6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.....	63
7. ANNEXOS.....	66
ANNEX I.....	66
ANNEX II.....	70
ANNEX III.....	72
ANNEX IV.....	74
ANNEX V.....	75

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

1. INTRODUCCIÓ.

Si hi ha una imatge icònica que representa al poble de Lloret de Mar arreu, aquesta és, sens dubte, la del Castell d'en Plaja. Presidint la petita badia de Sa Caleta, al final del passeig marítim de la vila, l'edifici és un dels telons de fons preferits per les fotos dels visitants i habitants del poble, així com una visió reproduïda fins a l'infinit en tot tipus de material turístic promocional, tant de Lloret com de la mateixa Costa Brava. Però, no és visitable.

El Castell li devem al Sr. Narcís Plaja, un industrial de galetes de la ciutat de Girona el qual, emparentat amb Joaquin Ruyra, acostumava a estiuejar a la vila veïna de Blanes però va acabar comprant uns terrenys a Lloret per construir-se, a finals dels anys trenta, el que -avui en diem- una segona residència, a prop del mar. Per tant, des de la seva construcció, el castell ha estat propietat privada. Primer en mans de la família Plaja i després en mans d'una empresa gestionada per uns administradors de nacionalitat russa. Són molt pocs els afortunats que han tingut la possibilitat de veure'l per dintre.

En les passades eleccions municipals, un dels partits polítics locals va portar en el seu programa electoral la proposta que el Castell pogués ser inclòs com a patrimoni cultural i públic del municipi. I d'aquí neix la idea d'aquest Treball Final de Grau.

Fa quasi trenta anys que treballo com a Guia Oficial de Catalunya, els mateixos que soc resident a Lloret. La meva feina m'ha portat a col·laborar amb l'Àrea de Patrimoni de l'Ajuntament com a guia, explicant el patrimoni local, però també com a creadora de nous productes culturals. Al llarg de deu anys, he creat diferents rutes i visites temàtiques per la vila: des de la Ruta Indiana, a la Ruta Medieval o el passeig per les Cases Senyorials Desaparegudes, entre moltes altres. També, per inquietud personal, he escrit el guió de més vint visites teatralitzades per ésser representades a diferents espais del Museu Obert de Lloret.

Per això, quan vaig veure que hi havia la possibilitat de que el Castell arribés a ser públic i, per tant, visitable, em vaig preguntar en quin tipus de museu m'agradaria que es convertís. Quina seria la meva proposta museològica per un espai tan emblemàtic com aquest? Caldria que un edifici atractiu *per se*, amb unes vistes panoràmiques privilegiades que, només per això, ja tindria un elevat nombre de visitants, acollís un espai museogràfic? Li donaria algun valor afegit? Hauria de ser un contingut a l'alçada de tant magnífic "continent".

Actualment, Lloret de Mar és un poble de 40.000 habitants i una de les principals destinacions turístiques de Catalunya. Segons dades extretes del Dossier de Premsa de Lloret Turisme (2020), la vila compta amb cent vint-i-dos hotels, la qual cosa es

tradueix en prop de 30.000 places hoteleres. L'any 2019 va rebre 1.300.000 visitants amb 5.800.000 pernотacions. El 75% d'aquests visitants provenien de fora d'Espanya (p. 12). Per tant, un destí madur plenament consolidat en un turisme de sol i platja que acompanya també amb una oferta cultural: el Museu Obert de Lloret (MOLL).

El MOLL és un concepte de museu descentralitzat, integrat per diferents espais patrimonials de la vila: els jardins noucentistes de Santa Clotilde, els jaciments ibers del Turó Rodó i de Puig de Castellet, el Cementiri modernista, el Museu del Mar, el Castell de Sant Joan, la Casa-Museu indiana de Can Font, el museu de Can Saragossa, entre d'altres equipaments, registrant prop de 160.000 visitants al llarg del 2019 (Ajuntament de Lloret, 2020).

D'una banda, tenim un potencial de públic elevat i divers. De l'altra banda, tenim una oferta museística i cultural que abraça gairebé totes les èpoques històriques del desenvolupament de la vila. A què dedicariem l'espai del Castell d'en Plaja per tal de que atregui a tot tipus de visitants, estigui relacionat amb la seva història i no grinyoli dintre de tan icònic edifici?

L'objectiu d'aquest treball és proposar un projecte de museologia per al Castell amb un relat basat en els inicis del turisme a la vila, la seva evolució i el seu impacte durant la primera meitat del segle XX.

Qui eren aquells primers estiuejants? Què feien? Com es relacionaven amb la gent del poble? Com era el Lloret de l'època i què va suposar pels seus habitants la convivència amb la 'colònia de *veranejants*'. Com donen pas els estiuejants als primers turistes estrangers? Com passaven les vacances? Com viu un poble de pescadors l'arribada d'aquests turistes i què comporta, a nivell social, cultural, patrimonial i històric aquest canvi de model econòmic? Sobta que, amb la contundent importància que té el turisme a Lloret, el poble no tingui cap record pels seus inicis. I quin millor espai per recollir-lo que la casa d'un d'aquells estiuejants, encara que aquesta tingui la forma d'un castell?

1.1. ESTRUCTURA.

L'estructura del treball s'ha dividit en tres blocs. El primer, més breu, fa referència al concepte de museu, museologia i museografia. L'objectiu del projecte és la museologia del Castell, no així la museografia, i s'explica la diferència entre aquests dos conceptes que moltes vegades es confonen. El desenvolupament de la museografia no ha sigut mai objectiu d'aquest treball no només perquè sigui una temàtica més adient per tractar en un Treball de Final de Màster en Patrimoni, sinó també per la problemàtica de no poder accedir personalment a l'edifici.

Tal i com es comenta a la introducció, el Castell és propietat privada. Els seus actuals propietaris no hi resideixen. Malgrat les gestions fetes des del Departament de Protocol

de l'Ajuntament de Lloret, ha estat impossible obtenir un permís per poder-hi accedir. Així, difícilment es podria presentar un projecte de museografia sense veure l'espai i desconeixent l'aspecte actual o el grau de conservació del seu interior. Els plànols originals i les fotos antigues que s'adjunten als annexos són de quan el Castell pertanyia a l'anterior família propietària, els Plaja, i encara que ajuden a fer-se'n una idea, no són suficients per presentar una museografia tan rigorosa com adequada.

El segon bloc, més extens, fa un repàs al desenvolupament del turisme a Catalunya, com a marc teòric general, des de finals del segle XIX fins als anys cinquanta del segle XX. Diferents apartats que ens parlaran de *l'etapa prototurística* per destacar la importància de l'excursionisme i, sobretot, dels balnearis com a embrió del turisme a casa nostra. I de *l'etapa prefordista* on es desenvolupa 'l'estiueig clàssic', objecte d'aquest estudi.

Es tractarà qui eren aquests estiuejants, on s'allotjaven, com es relacionaven i com gaudien del seu temps d'oci als banys de mar o els actes que organitzaven com a 'colònia'. Repassarem els impactes d'aquest tipus d'estiueig entre la població local i les conseqüències que se'n derivaren, entre les quals cal destacar, el bateig de la costa gironina.

Els darrers apartats posaran de manifest com la Guerra Civil significà el final d'una època i el començament d'una nova etapa que encaixa en l'anomenat turisme *fordista artesanal* i que comportà un nou canvi de model: l'arribada dels primers estrangers i la gestió turística encara en mans locals.

Tot i que la cronologia d'aquest treball arriba fins al 1950, s'ha cregut oportú incloure un apartat per parlar de *l'etapa fordista artesanal* perquè és la que marcarà el canvi de model turístic i comportarà que els estiuejants ja passin a ser anomenats 'turistes'. Aquest segon bloc finalitza amb un breu repàs dels inicis del turisme en el cas concret de la Costa Brava, per contextualitzar millor el fil turístic que ressegueix Lloret.

El tercer bloc del treball ja focalitza Lloret de Mar. S'hi inclou un breu repàs de la història del Castell, com a lloc elegit per situar-hi el museu, i un igualment breu resum del context econòmic i social del poble des de finals del segle XVIII fins a l'època dels *americanos* que, de fet, van ser els primers estiuejants.

Els apartats centrals van desenvolupant l'anterior marc teòric en el cas de Lloret. Anirem de la mà dels primers estiuejants per conèixer qui eren, on s'allotjaven i què feien. Obrirem una finestra al passat per descobrir com era el Lloret d'abans del turisme, aquell Lloret que encara estenia les xarxes de pesca sobre la sorra de la platja per assecar-se al sol. I acabarem en el moment en que les xarxes fan nosa als turistes que volen jeure a la sorra.

La cronologia d'aquest treball abraça des de finals del segle XIX fins als anys cinquanta del segle XX. El *boom* turístic de Lloret a partir d'aquests anys ja ha estat objecte de molts estudis des de diferents perspectives acadèmiques. No així els seus inicis.

I tot i que aquest treball parlarà de Turisme, no és el seu objectiu ni desenvolupar ni contrastar les múltiples teories sobre el desenvolupament turístic de Catalunya aplicades al cas de Lloret ni aprofundir en altres aspectes més específics d'aquesta matèria com es faria en un Treball Final de Grau en Turisme.

1.2. METODOLOGIA.

El mètode emprat per a la realització d'aquest treball ha seguit diferents línies d'investigació:

Primerament, per tal d'elaborar un projecte museològic, es va buscar a la Biblioteca de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona bibliografia relacionada amb la Museologia per aclarir els principals aspectes i la seva evolució al llarg dels anys.

En segon lloc, es va buscar tota la informació relacionada amb el Castell d'en Plaja i la biografia del seu antic propietari, el Sr. Narcís Plaja, i es van trobar articles sobre la seva fàbrica de galetes a Internet, entrevistes concedides a la premsa local i una novel·la escrita per un autor lloretenc.

Per aconseguir informació sobre l'actual propietari, es van fer les gestions al Registre de la Propietat. La recerca va resultar totalment improductiva ja que el Castell encara està registrat a nom de Narcís Plaja i els actuals propietaris no tenen obligació de registrar-lo. L'annex III recull el document. Extraoficialment, fonts properes al consistori van facilitar el nom de l'empresa propietària i tota la informació obtinguda dels seus administradors ha estat localitzada a Internet.

Seguidament, es va fer tota la recerca relacionada amb els inicis del turisme a Catalunya i el seu desenvolupament fins als anys cinquanta emprant principalment bibliografia, articles i tesis publicades. Ha estat de gran ajuda el documentalista de la Biblioteca Municipal de Lloret de Mar, Sr. Vicenç Llaveró, el qual anava proposant diferents fonts de recerca emprades per ell ja que actualment està preparant un llibre sobre el naixement del turisme a la vila.

Per tal de poder concretar el tema en el cas específic de Lloret, es van investigar diferents llibres de memòries escrits per lloretencs que van viure aquella època; llibres escrits pels historiadors locals, principalment els del Sr. Esteve Fàbregas, del Sr. Joan Domènech i del Sr. Jordi Draper.

Amb el material prestat per l'Arxiu Municipal de Lloret, es va fer un buidatge de tots el diaris locals de l'època per tal de conèixer millor com tractava la premsa local l'arribada dels primers estiuejants. S'ha consultat *El Distrito Farnense*, periòdic setmanal que es va publicar del 1893 al 1898; el quinzenari *Aires Lloretencs*, publicat del 1933 al 1936 en català, i la revista *Lloret Gaceta* editada des de 1975 fins al 2001. *El Distrito Farnense* tenia una secció amb el títol de *Respirant* on es comentava la crònica social i totes les activitats culturals del poble. D'aquesta secció surt molta de la informació referida en aquest treball.

El mateix Arxiu va proporcionar tot el material que disposaven sobre el tema per a poder-lo consultar, amb l'inconvenient que no ha estat de gran ajuda, ja que els documents conservats són majoritàriament posteriors al temps que abraça aquest treball. Tot i així, es van poder trobar cartells, publicitat d'establiment locals, actes festius adreçats a la 'colònia', alguns dels quals estan reproduïts en les properes pàgines.

Igualment, totes les fotografies antigues pertanyents a diferents fons familiars i els plànols originals del Castell han estat facilitats per l'Arxiu Municipal.

L'Àrea de Patrimoni de l'Ajuntament i la seva directora, Sra. Anna Fuentes, van posar el seu fons a disposició de la recerca per a trobar objectes, mobiliari, vestuari que poguessin formar part d'una futura museografia o per ajudar a encabir millor aquest projecte de museologia. Malauradament, el fons de Patrimoni de l'Ajuntament no conserva cap objecte material relacionat amb els inicis del turisme, però sí material gràfic.

L'ajuda de la Sra. Anna Fuentes i de la Sra. Anna Riera, Cap de Protocol de l'Ajuntament en tots els tràmits per accedir al Castell ha estat primordial, tot i que sense èxit.

L'Obreria de Santa Cristina també va obrir el seu magatzem on conserven records del primer hotel de Lloret, però després de diferents investigacions, aquest mobiliari i parament conservat ha resultat pertànyer a un altre hotel de la vila i d'un temps posterior als anys cinquanta.

Finalment, cal remarcar que no tota la bibliografia i les fonts consultades han estat referenciades per tal com tracten èpoques posteriors a la que és objecte d'aquest treball.

2. MARC TEÒRIC.

2.1. MUSEU, MUSEOLOGIA I MUSEOGRAFIA.

2.1.1. CONCEPTE DE MUSEU.

Des de temps immemorables, hom ha sentit la necessitat de col·leccionar tot tipus d'objectes i de preservar-los pel futur. Fins a finals del segle XVIII, l'art i la cultura eren un privilegi dels rics. L'Església i la noblesa acumulaven tot el patrimoni històric i artístic. Els monestirs i els temples guardaven els tresors eclesiàstics mentre que els palaus i els castells s'omplien amb tot tipus d'objectes artístics. Les primeres col·leccions eren, per tant, privades i es gaudien també en privat.

El museu tal i com avui el coneixem, com una institució accessible a tothom, és un invent nascut "bajo el entusiasmo y la visión de las élites ilustradas del siglo XVIII" (Alonso, 1999, p. 48). Amb els anys, ha deixat de ser un exponent de col·leccions privades que només uns quants privilegiats podien gaudir i ha esdevingut un espai educatiu i dinamitzador.

Si etimològicament el terme 'museu' ens remet a la 'casa de les Muses' dels grecs, com a lloc per a contemplar les obres sorgides de la inspiració de les Muses, actualment la definició més estesa a nivell mundial és la que ha definit l'ICOM a la seva pàgina web:

Un museo es una institución sin fines lucrativos, permanente, al servicio de la sociedad y de su desarrollo, abierta al público, que adquiere, conserva, investiga, comunica y expone el patrimonio material e inmaterial de la humanidad y su medio ambiente con fines de educación, estudio y recreo. (ICOM s.d.)

El Consell Internacional de Museus o International Council of Museums (ICOM) és una organització mundial no governamental creada el 1947 i considerada la veu dels professionals dels museus. Actualment compta amb prop de 45.000 membres de cent trenta-vuit països.

La definició de museu que ofereix l'ICOM és l'aprovada per la seva XXII Assemblea General l'any 2007. La pròpia evolució dels museus permet una definició més matissada, com a resultat de les posicions més innovadores o alternatives que estan adoptant aquests espais. Per això, l'ICOM proposa una nova definició, molt més inclusiva, que actualment està pendent d'aprovació per part dels seus membres:

Los museos son espacios democratizadores, inclusivos y polifónicos para el diálogo crítico sobre los pasados y los futuros. Reconociendo y abordando los conflictos y desafíos del presente, custodian artefactos y especímenes para la sociedad, salvaguardan memorias diversas para las generaciones futuras, y garantizan la igualdad de derechos y la igualdad de acceso al patrimonio para todos los pueblos. Los museos no tienen ánimo de lucro. Son participativos y transparentes, y trabajan en colaboración activa con y para diversas comunidades a fin de coleccionar, preservar, investigar, interpretar, exponer, y ampliar las

comprensiones del mundo, con el propósito de contribuir a la dignidad humana y a la justicia social, a la igualdad mundial y al bienestar planetario. (ICOM, s.d.)

Ambdues definicions incorporen les funcions clàssiques que ha de tenir un museu: conservar, investigar, exposar i difondre.

La conservació és una de les funcions primordials dels museus. La preservació del bon estat de les peces per a la seva protecció i custòdia com a llegat per a les futures generacions.

La tasca d'investigació i documentació és la que permet obtenir un rigor i dotar d'un context el contingut del museu.

En canvi, res d'això serviria si el museu no fa una exposició adequada de les seves obres, si no permet que hi hagi un discurs adequat per al seu públic, si no entaula un diàleg amb els seus visitants. Sense una bona transmissió de la informació, no hi ha comunicació i la visita pot no complir les expectatives.

I per últim, un museu ha de promoure i difondre el seu contingut. De res serveix un museu buit de visitants. Ha de reunir estratègies per atraure un públic ampli i divers amb iniciatives més lúdiques, segons demana la societat actual.

En ple segle XXI, el rol del museu ha canviat. "Del carácter sagrado del museo se está pasando a la concepción del museo mercado" (Hernández, 1994, p. 70), capaç d'oferir productes culturals per al consum del gran públic. Ja no atrau un museu com a temple o 'casa de les Muses', com un ens amb una "realidad estática e inamovible" (Hernández, 1994, p. 81), on les seves col·leccions s'exposin en parets o aparadors, ordenades per criteris cronològics.

Ara es demana que el museu actuï com a "fòrum" (Hernández, 1994, p. 81), és a dir, com a espai d'experimentació i debat, com un punt de trobada i de referència cultural, com un ens "dinámico y creativo" (Hernández, 1994, p. 81). Per això, les funcions clàssiques de conservació i investigació, més centrades en el contingut, han passat a un segon pla.

El context social actual dona més importància a la funció de comunicació i difusió, al caràcter educatiu i lúdic, demana un museu més adaptat als nous temps on la trobada directa amb el públic sigui la funció primordial.

Els museus han perdut la por a participar del consum cultural de masses, fan servir estratègies de màrqueting per seduir el públic i atraure el major nombre possible de visitants, s'han sotmès a la "dinámica propia del espectáculo, de la publicidad y del entretenimiento" (Hernández, 1994, p. 297) com a reflex de la cultura actual.

Tot això queda palès en la situació que estem vivint en el moment de redactar aquest treball. El confinament no permet la visita física als museus, però la seva activitat no ha cessat, per bé que de manera virtual. A través de les xarxes socials, hem estat testimonis de com els museus proposaven visites virtuals, imatges en tres-cents seixanta graus, reptes, tallers, descàrregues d'audioguies... tot el que ha permès la tecnologia per a mantenir el contacte amb el públic.

2.1.2. MUSEOLOGIA VS MUSEOGRAFIA.

Els termes 'museologia' i 'museografia' acostumen a generar confusió, de manera que s'han usat indistintament com si fossin sinònims, quan en realitat, es refereixen a dos conceptes diferents.

Alonso (1999) recull la definició de Museologia que fa l'ICOM:

Museología es la ciencia del museo; estudia la historia y la razón de ser de los museos, su función en la sociedad, sus peculiares sistemas de investigación, educación y organización, la relación que guarda con el medio ambiente físico y la clasificación de los diferentes tipos de museos. (p. 34)

Mentre la Museologia es preocupa per la teoria del museu, la Museografia s'encarrega dels aspectes tècnics. Mentre que una és una ciència, l'altra és una activitat tècnica i pràctica. La Museografia seria "la infraestructura en la que descansa la Museología" (Hernández, 1994, p. 71) i tractaria aspectes que van des de plantejaments arquitectònics a instal·lacions elèctriques o climatològiques.

Les activitats pròpies de la Museografia afecten "al continente de los museos y al contenido desde el punto de vista más literalmente físico y material" (Alonso, 1999, p. 37), és a dir, tracta al museu com "un objeto físico" (Alonso, 1999, p. 35).

Amb el temps, la teoria d'ambdós conceptes ha anat evolucionant.

A partir dels anys vuitanta es parla de 'Nova Museologia' per a definir un moviment internacional que promou un nou llenguatge, una nova expressió i que impulsa un nou tipus de museu, més obert i participatiu en contraposició al model tradicional.

La Museologia tradicional es centrava en el museu, en la història de les seves col·leccions, en la presentació del seu fons, en el correcte funcionament de tot plegat. La Nova Museologia, en canvi, té una concepció més àmplia del museu: "Todo es museable" (Hernández, 1994, p. 72). Entén el museu com un instrument necessari al servei de la societat, per això clama per un espai viu, que surti de les seves parets, que mantingui contacte directe entre el públic i els objectes en el seu context (Hernández, 1994, p. 74-75).

La Museografia tradicional també ha canviat perquè el concepte de patrimoni ara va més enllà d'allò material i les noves tecnologies ofereixen multitud de noves possibilitats.

Ja no importa tant l'objecte pel seu valor artístic o històric sinó la societat que el va crear. Ara no importa que l'objecte tingui cent anys o deu, importa perquè és un reflex de la seva societat i d'una cultura determinada.

Per això, els avanços tecnològics permeten un ventall d'opcions museogràfiques. Si no es disposa de l'objecte original, es fa una reproducció o una holografia. Per contextualitzar, es reproduïx l'entorn original de forma artificial, amb maquetes animades, audiovisuals en 3D, realitat virtual... Ha sorgit un "nuevo ambiente museográfico en nombre de la especificidad de los museos en relación con las diferentes propuestas de la industria cultural naciente". (Poulot, 2011, p. 144)

En aquest context, s'emmarcaria el projecte d'un museu a Lloret dedicat als inicis del turisme.

L'acció duta a terme els darrers anys per museus i arxius locals o l'impuls d'administracions municipals o comarcals per posar en valor els seus actius, atraure turisme cultural i promoure visites guiades, rutes, itineraris, han generat un nou interès pel passat 'estiuèjant' de moltes poblacions i els testimonis que ens resten dempeus. Els elements lligats a les arrels del turisme esdevenen patrimoni col·lectiu en valorar-se socialment. (Puigvert i Figueras, 2016, p. 12)

Tot i que, a diferència d'altres poblacions, Lloret no conserva un ampli patrimoni material lligat al seu passat estiuèjant, no es pot negar el caràcter 'patrimonialitzador' d'aquest, sobretot pel que respecte al patrimoni natural o literari.

Davant la impossibilitat de trobar un patrimoni material autèntic per a il·lustrar el relat proposat, tret de material gràfic, es recomanaria una museografia on la tecnologia jugui un paper important. Tot i que, com s'ha comentat, aquest treball no s'encarrega de la museografia, sí que apuntaria diferents idees.

Una museografia basada en fotos i en textos és poc atractiva i totalment obsoleta. L'experiència demostra que la gent no llegeix als museus, per això s'haurien de buscar altres recursos més visuals que cridessin l'atenció del públic. Es podrien projectar imatges en moviment sobre siluetes humanes amb la platja de Lloret de fons per mostrar com ha canviat la roba de bany des de finals del segle XIX. O es podria fer una reproducció d'un *mundo* i a la seva tapa projectar un audiovisual muntat amb imatges de fotografies en blanc i negre que ens relatin com era la preparació del viatge i el trasllat a la destinació. O reproduir una escenografia que simuli el cafè d'un Casino i que la taula serveixi per mostrar un altre audiovisual sobre les activitats d'oci... Audiovisuals curts, sintètics, sense veu, amb música de l'època per poder arribar a un públic internacional.

Si mai el Castell d'en Plaja arriba a ser públic i es materialitza la idea, l'empresa que s'encarregui de la museografia ja tindria un punt de partida.

2.2. EL DESENVOLUPAMENT DEL TURISME A CASA NOSTRA.

2.2.1. PROTOTURISME.

El desenvolupament del turisme a Catalunya ha estat força estudiat a partir de la dècada dels anys cinquanta, coincidint amb l'aparició del turisme de masses, però Garay i Cànoves (2009) afirmen que hi ha diferents elements que "indican la existencia de un desarrollo anterior cuyo origen se puede establecer entre finales del siglo XVIII e inicios del XIX y que han pasado por diferentes etapas" (p. 31).

Aquests mateixos autors parlen d'una "etapa prototurística" (Garay i Cànoves, 2009, p. 33) en la qual, pels diferents conflictes bèl·lics i pel poc desenvolupament d'infraestructures i allotjaments, Catalunya va quedar fora dels circuits prototurístics del segle XVII i XVIII. Aquells viatgers exploradors que es desplaçaven per curiositat científica o aquells viatgers il·lustrats que volien observar en persona altres realitats acostumaven a triar destinacions més exòtiques atrets per les seves particularitats culturals o naturals. Segons Garay (2007, p.41), a Catalunya arribaven dos tipus de viatgers il·lustrats: alts càrrecs espanyols (administratius o polítics) i, per altra banda, britànics interessats a analitzar aspectes socioeconòmics o geogràfics.

A principis del segle XIX apareixen uns nous tipus de viatgers que Garay (2007) denomina "romàntics" (p.45), un grup encara elitista que en plena revolució industrial d'algunes ciutats, tenen motivacions per viatjar basades en les tesis romàntiques sobre la natura, fonamentades, segons aquest autor, "en las ideas anti urbanistas, conservacionistas y acerca de lo pintoresco"(p. 52).

El turisme romàntic a Catalunya es manifesta en dos fenòmens concrets. Per un costat, l'arribada de viatgers estrangers atrets pel passat medieval de Barcelona i, per un altre, el desenvolupament d'un important excursionisme científic català, lligat al moviment de la Renaixença, al redescobriment del territori i del folklore autòctons. L'excursionisme contribuirà a la recuperació de la identitat nacional i serà molt més important a casa nostra que l'arribada de turistes estrangers.

Als elements culturals s'afegiran els canvis socials i tecnològics. Una nova classe social, la burgesia barcelonina, financera o industrial, "un cos multiforme de banquers, comerciants i naviliers, industrials més o menys notables, especuladors i, fins i tot terratinents"(Soler, 1995, p. 48) que disposaven de temps i de diners per a cobrir les seves necessitats d'oci i fer excursions pel país. I el desenvolupament de la xarxa ferroviària "cuya expansión entre 1855 y 1865 fue uno de los principales determinantes

del aumento de los viajes" (Garay, 2007, p. 52), permetrà que aquesta burgesia descobreixi nous destins al territori català.

En aquest marc es manifesten les dues expressions més importants d'aquesta etapa prototurística: l'Exposició Universal de Barcelona de l'any 1888 amb el desenvolupament de transports, infraestructures, allotjaments i turisme urbà que comportà, i l'altre fenomen clau, el balnearis.

2.2.1.1. ELS BALNEARIS.

Les virtuts terapèutiques de l'aigua per millorar la salut es coneixen a casa nostra des de l'època grega i romana. De fet, els romans ja van ser qui va transformar aquesta activitat no només en saludable sinó també en recreativa i social.

A imitació de la reialesa i de l'alta aristocràcia, la burgesia barcelonina també va començar a 'prendre les aigües'. Primer com a mesura higienista recomanada pels metges, lloant-ne l'alt valor terapèutic, i després assistint als balnearis com a lloc d'oci i de socialització entre membres de la mateixa classe.

Muchas colonias de veraneo estaban vinculadas a balnearios o a la presencia de fuentes y manantiales, que atraían a la población. La salud y el ocio a principios del siglo XX se imbrican fuertemente: unos iban a 'tomar las aguas' y otros a 'cambiar de aires', es decir simplemente de recreo o a veranear. (Capel, 2019, p. 5)

"El prestigio del valor curativo del agua y la hidroterapia fue muy grande, y dio lugar a un turismo de salud" (Capel, 2019, p. 3). Els mateixos metges comencen a dirigir petits establiments balnearis situats en poblacions amb fonts termals o d'aigües minerals, però el ferrocarril aproparà a un nombre cada vegada més alt de burgesos que volen fugir d'una ciutat fabril i insalubre per gaudir del descans, la natura i de banys terapèutics. Per això, els establiments balnearis originals van esdevenint grans complexos-balnearis, "verdaderas empresas económicas" (Capel, 2019, p. 3).

Paral·lelament, al voltant d'aquests establiments van apareixent tot tipus de negocis associats, el que Garay (2007) denomina "área de mercado" (p. 60): restaurants, hotels, fondes, hostals, empreses de transport, petits comerços... I la principal funció sanitària va mutant en una funció més relacionada amb l'oci.

A part de les sales d'aigües o tractaments, els balnearis incorporen sales de joc, de ball, de música i equipaments esportius. Els estiuejants organitzen excursions, trobades literàries, musicals, de teatre, escriuen llibres i publiquen les seves pròpies revistes. L'estada s'allarga mesos i es va fidelitzant. Per això, moltes famílies es construeixen xalets i cases al lloc. Els jardins, els passeigs, les noves urbanitzacions tipus citat-jardí modifiquen l'urbanisme de moltes d'aquestes viles. "El impacto territorial de los

balnearios fue grande, ya que convirtieron a algunos lugares en villas termales y balnearias" (Capel, 2019, p. 3), encara que el fenomen no va arribar a la "magnitud del termalismo centroeuropeo, con sus lujosas ciudades-balnearios" (Garay, 2007, p. 64) ni va tenir una afluència de públic internacional.

Garay (2007, p 64) situa l'època daurada dels balnearis a Catalunya des dels anys setanta del segle XIX fins la segona dècada del segle XX, i assenyala una sèrie de factors que van erosionant aquesta pràctica com pot ser l'automobilisme, que permet més flexibilitat en els desplaçaments o la pèrdua del caràcter elitista perquè una major proporció de la població en pot gaudir. Puigvert i Figueras (2016) afegeixen una altra causa pel declivi d'aquest "estiuieg vinculat al fenomen de les aigües i la salut" (p. 11): els avenços de la indústria farmacèutica. Els nous medicaments que anaven sortint al mercat ja podien tractar les mateixes afeccions per a les quals es prenen les aigües. L'inici del seu declivi coincideix amb l'auge d'un altre tipus de bany: el bany de mar.

2.2.2. ETAPA PREFORDISTA 1900-1950.

L'origen de la paraula el trobem en l'empresari nord-americà Henry Ford, difusor del mètode de fabricació en cadena que va permetre que milers de consumidors per primer cop a la possessió d'un automòbil [...]. Així doncs, el terme *fordisme* s'ha acabat utilitzant per definir una etapa del capitalisme caracteritzada per la fabricació en massa de productes estandarditzats, sense diferenciar i amb molt poques possibilitats d'elecció per part dels usuaris finals. Model que també s'ha acabat extrapolant al turisme. (Mundet, 2000, p. 108)

En aquesta etapa *prefordista* apareixen nous destins accessibles amb tren, però també amb cotxe. Tot i l'estat de les carreteres de l'època, moltes famílies benestants que disposen ja del seu propi automòbil es desplacen a noves destinacions. El mar va guanyant la muntanya: excursions a la costa per terra o en vaixell, banys de platja, aparició de les primeres residències i urbanitzacions a poblacions costaneres..., tot i que encara es tracta d'un "reduït nom de turistes, però amb un elevat nivell cultural i econòmic i una gran sensibilitat pels valors patrimonials" (Mundet, 2000, p. 108).

Les viles de pescadors veuen arribar aquests forasters que, de seguida, anomenaran 'estiuiejants', per passar la llarga temporada estival i amb ells, arriben noves pràctiques d'oci o d'esport, possibilitats de feina, relacions paternalistes, primers enfrontaments i canvis urbanístics.

Aquest 'estiuieg clàssic' es veurà interromput per la Guerra Civil i no serà fins a la dècada dels anys cinquanta del segle XX que es recuperi però amb un turisme diferent i amb una nova etapa, l'etapa *fordista*.

2.2.2.1. L'ESTIUEIG CLÀSSIC.

Com explica Glòria Soler (1995), “estiuajar volia dir passar l'estiu fora del context urbà”, però “la difusió del costum d'anar a estiuajar no s'aconsegueix fins que el gruix de la nova classe adinerada, principalment barcelonina, no es decideix a gastar els seus estalvis imitant el que abans feien els malalts, els propietaris de la terra o els nobles, i que ara ells adaptaran a la seva mentalitat”(p. 36-37).

Aquesta nova classe adinerada estava formada per una burgesia financera que controlava els bancs més importants i que formaven societats de crèdit per anar comprant terrenys a l'Eixample barceloní, però també per una burgesia industrial, propietària de fàbriques i colònies tèxtils tant a l'àrea de Barcelona com al llarg dels rius Ter i Llobregat.

Amb ells, estiuajaven també els *americanos* o indians. Tornats de *les Amèriques* amb grandioses fortunes i casats amb alguna jove de la família, s'establien a la capital catalana per ampliar i controlar els negocis, però es feien bastir una gran mansió al poble d'origen per poder passar els estius.

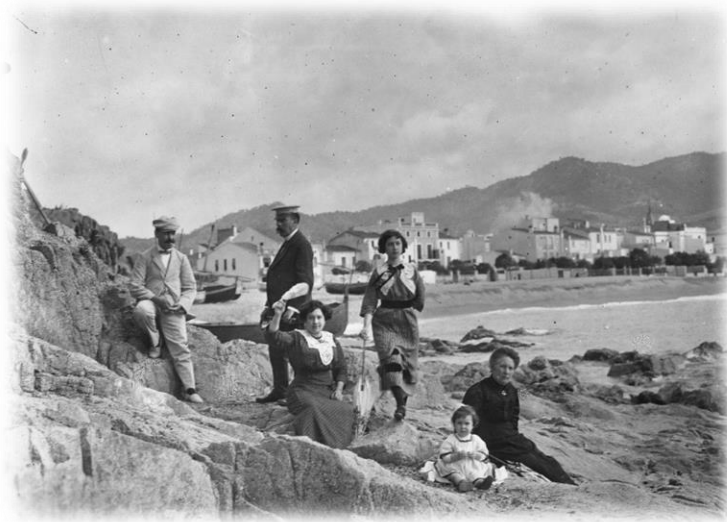
Al costat de burgesos i *americanos*, estiuajava qui tenia una bona professió liberal (advocats, metges, arquitectes, notaris...) i un bon nombre d'artistes (escriptors, poetes, pintors, músics...) que aprofitaven el canvi d'aires per inspirar-se i que arrossegaven “al seu darrera un bon grapat de seguidors”(Soler, 1995, p. 50).

El llarg estiu començava amb l'arribada al destí “entre Sant Joan i la Mare de Déu del Carme” (Soler, 1995, p. 67) i acabava pels volts de les festes de la Mercè, al setembre. Primer es traslladava la gent de servei amb tot l'equipatge, els típics *mundos*, per poder arreglar adequadament el lloc d'estiuajig i tenir-ho tot a punt per quan arribessin els senyors, que ho feien sempre més tard. Una part dels criats es quedaven a la llar habitual per a cobrir les necessitats del senyor qui anava i tornava del lloc d'estiuajig per vigilar el negoci. Una altra part del servei es traslladava amb la resta de la família i mantenia la seva tasca en el domicili d'estiu on també es contractava gent del lloc per acabar d'ajudar en totes les feines.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

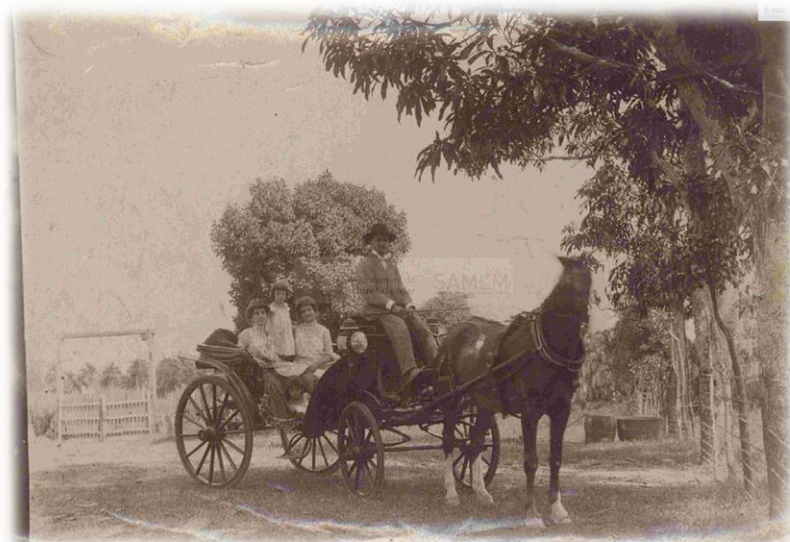
Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

Il·lustració 1 Família d'estiuejants a la platja de Lloret. 1910. Procedència: Servei Arxiu Municipal de Lloret (SAMLM) - Fons Efadós l'Abans Família Coll - Domènech. Autor: Josep Vilà i Prats.

Habitualment, es desplaçaven en tartanes, cotxes de cavalls, diligències però sobretot en tren i, més endavant, en cotxe. De fet, “el transport resultà més definitiu que el clima a l’hora de prendre la decisió d’on anar” (Soler,1995, p. 56). Tal i com explica Tatjer (2016), “els llocs d’estiueig principals eren poblacions de muntanya de més enllà de la serra litoral” (p. 5), i sobretot al Montseny. Tanmateix, anaven a poblacions costaneres ben comunicades per tren i properes a la ciutat, de l’àrea del Maresme, del Garraf, del litoral gironí i tarragoní. A la platja o a la muntanya, però “sempre dintre dels límits de les terres catalanes i, a poder ser, en una casa en propietat”(Soler, 1995,p. 37).

Il·lustració 2 Estiuejants de passeig en un carruatge de l'època. 1910 ca. Procedència: SAMLM – Fons Guinart - Ball.Ilatinas - Xiberta. Autor desconegut.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

Les 'torres', d'estil modernista o noucentista, on conviuen diferents generacions d'una mateixa família benestant són, com diu Soler (1995) la "unitat especial característica" (p. 88) on té lloc l'estiueig. Hi havia qui llogava una casa del poble per tot l'estiu, cada any la mateixa, i amb el temps l'acabava comprant i remodelant al seu gust o a l'ús que se li donava. Hi havia famílies establertes a Barcelona que conservaven al poble la casa natal i feien les reformes pertinents per tal de poder gaudir-ne durant l'estiu. També hi havia famílies que compraven un terreny i es feien construir una torre de nova planta i empresaris que començaren a construir urbanitzacions d'estiueig, com a Sitges o S'Agaró.

"Al costat d'aquestes, hi havia torres de dimensions més petites, així com fondes familiars i cases de pisos de lloguer moblats per a estiuejants més modestos" (Tatjer, 2016, p. 7). En qualsevol dels casos, queda palès cert sentiment de comunitat, d'orgull de pertinença a una 'colònia' i de fidelitat envers la mateixa vila o lloc de descans, perquè al fet d'estiuejar, "el primer matís que incorporen els burgesos és el de descans" (Soler, 1995, p. 37).

Il·lustració 3 Panoràmica del passeig de mar de Lloret on es poden veure els 'xiringuitos' i les casetes de bany. 1930 ca. Procedència: SAMLM – Fons Surís - Vilaró. Autor: Josep Surís i Boadas.

2.2.2.1.1. ELS BANYS DE MAR

I igual que quan parlàvem dels balnearis, els metges de l'època també receptaren banys de mar per guarir determinades malalties i aquestes propietats terapèutiques van "convèncer moltes famílies, que es decidiren a passar els estius allà on es comptés amb aquell remei contra els seus mals" (Soler, 1995, p. 151), emmirallant-se en la reialesa o l'aristocràcia que estiuejaven a Sant Sebastià, Santander o Biarritz.

En un principi, banyar-se al mar es veia com una pràctica curativa o terapèutica. Per això, les autoritats morals de l'època vigilaven que homes i dones es banyessin per separat i vestits. Elles, amb vestits llargs de franel·la o cotó, plens de llacets i garlandes, que no deixaven gairebé cap part del cos a la vista. Ells, amb més sort, portaven "un únic vestit, de punt, de ratlles horitzontals, tallat a l'alçada dels colzes i per damunt del genoll" (Soler, 1995, p. 155). Amb tal vestuari, posar-se un barnús al sortir de l'aigua i canviar-se la roba mullada, esdevindria gairebé una necessitat i aquest va ser l'origen de les casetes de bany.

Il·lustració 4 Vista de les casetes de bany sobre la sorra de la platja. 1948 ca. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Ribas - Font. Autor desconegut.

Les primeres casetes de bany van ser les pròpies casetes d'estris dels pescadors o mestres d'aixa de la vila. Més tard, apareixerien els establiments de bany o les cases de

bany que oferien tota una sèrie de serveis i comoditats per als seus clients, entre elles, les casetes, que ja es construïen de manera provisional sobre la sorra i en fusta. A la llarga, es farien d'obra. La família estiuejant optava per "l'usdefruit d'una caseta privada o per negociar l'adjudicació d'una caseta pròpia mentre durés la temporada dels banys" (Soler, 1995, p. 153). Per protegir-se del sol, aquests establiments comptaven amb "coberts de canya i espart o bé tendals de cotó gruixut" (Tatjer, 2016, p. 6) sota els quals tenia lloc part de la vida social durant el dia.

Els establiments de mar estaven explotats durant la temporada estival per un antic pescador o mestre d'aixa i la seva família. S'encarregaven del manteniment de les instal·lacions, d'atendre els banyistes, de vetllar per la seva seguretat, inclús d'ensenyar la canalla a nedar amb cinturons de suros o carabasses.

"A partir dels anys vint, l'estiueig a la platja esdevé popular" (Tatjer, 2016, p. 6), el precursor del que després seria el turisme de sol i platja. Ja no es tracta d'una pràctica associada a les propietats curatives de l'aigua marina sinó que es comença a veure la platja com "un espai de gaudi" (Tatjer, 2016, p. 6). Es passa de prendre banys de mar, a prendre banys de sol; de la immersió estàtica a l'aigua a practicar esports nàutics i actius: natació, patins, etc. ; de no trepitjar la sorra a jugar amb pilotes o raquetes; els vestits de bany s'escurcen i s'adapten a les noves pràctiques, els establiments de platja ofereixen servei de bar i restauració durant el dia i balls durant la nit.

*Il·lustració 5 Retrat d'un grup d'estiuejants sota els 'toldos' amb les casetes de bany al darrera . 1930 ca.
Procedència: SAMLM - Fons Pilar Teyra i Alimany. Autor desconegut.*

2.2.2.1.2. TEMPS D'OCI PER LA COLÒNIA.

En utilitzar el terme 'colònia' referit al conjunt d'estiuejants residents en una mateixa població, es transmet ja la idea que, fora del que es considera la vida privada de cada llar, existeix una organització del temps en comunitat (Soler, 1995, p. 131): la Colònia, en majúscules.

Temps, però, en la 'seva' comunitat, no amb la resta de la gent del poble. La vida social estava atapeïda d'actes i activitats on assitien les famílies d'estiuejants amb la clara voluntat de relacionar-se només entre elles.

A part de les visites socials a la torre o dels banys de platja, l'estiu comportava una agenda de descans plena d'activitats socials. Els 'Senyors' acostumaven a anar als 'seus' casinos a prendre el cafè, la copa, el puro..., a llegir els diaris, a jugar a cartes, escacs, billar..., a entaular tertúlies sobre política o economia.

Colles de famílies senceres gaudien de les excursions pels voltants del lloc d'estiueig. A peu o en barca, en bicicleta o automòbil, recorrien amb esperit excursionista les cales properes, els boscos, les fonts, visitaven els santuaris o les ermites. Gaudien del canvi de paisatge, del patrimoni local i dinaven en germanor.

Il·lustració 6 Família d'estiuejants passejant en barca. 1910 ca. Procedència: SAMLM - Fons Guinart - Ball.Ilatinas - Xiberta. Autor desconegut.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

Els més joves comencen a posar en pràctica la moda de *l'sports-life*, fer exercici físic com una mostra més d'oci. L'esport rei: el tennis. Les torres comencen a ampliar-se per encabir pistes de tennis i, amb el temps, s'anirien construint també a les urbanitzacions residencials i als hotels. "La difusió del tennis dins el col·lectiu juvenil s'havia de fonamentar [...] en la seva qualitat d'afavorir les relacions entre els dos sexes" (Soler,1995, p.184), així la pràctica no responia tant al fet d'estar en forma, sinó al reclam d'interessos amorosos.

*Il·lustració 7 Partit de tennis organitzat per la Colònia d'estiuejants sobre la sorra de la platja de Lloret. 1920 ca.
Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Bonet - Cardona. Autor desconegut.*

El ventall d'esports s'aniria ampliant: natació, *yachting*, golf, croquet, automobilisme, i el més popular, el futbol. Els estiuejants van ser els encarregats d'introduir el futbol a les viles estiuenques, organitzant equips i arribant a fundar molts dels primers clubs de futbol que aquestes van tenir.

Però la màxima activitat social tenia lloc als vespres. Els casinos programaven balls, només amb pianista i, per a les vetllades especials, amb orquestra i vocalista. Balls benèfics a favor de tot tipus de causes permetien a les noies lluir els seus millors vestits i a les mares observar els futurs pretendents. "Sovintejaven els concerts a l'aire lliure i encara més les sardanes". (Soler, 1995, p. 140)

“Els jocs florals i les representacions teatrals configuraven sovint els moments culminants de la programació estiuenca” (Soler, 1995, p. 135). Els aficionats al teatre de la Colònia muntaven espectacles per representar al teatre o al casino de la vila. Era una activitat amb una participació força nombrosa, darrere i sobre l'escenari. I un èxit d'assistència a la funció de la totalitat dels estiuejants. De vegades, també es contractaven companyies professionals que aprofitaven per fer actuacions ‘per províncies’.

Quan molts artistes i persones amb diferents inquietuds acostumen a estiuejar en un mateix lloc semblaria impossible que les tertúlies de casino no esdevinguessin cultiu intel·lectual i que no sorgissin iniciatives com lectures de poemes o organització de jocs florals. En opinió de Figueras (2015), aquests certàmens, més enllà del seu valor literari, tenien “un paper com a activitats de caire polític” (p. 8) i molts són entesos “com a peces en l'expansió del catalanisme” (p. 10). La majoria són d'orientació catalanista, promoguts per la Lliga Regionalista o grups de Solidaritat Catalana, però també hi havia d'altres organitzats per sectors carlins, catòlics o monàrquics.

“Poques vegades la iniciativa és autòctona” (Figueres, 2015, p. 10) per això és clau la presència de la Colònia que actua com a focus important de sociabilitat política, creant vincles amb les elits econòmiques, polítiques i culturals de la comarca. Precisament aquestes elits formaven part dels grups implicats en els jocs florals, ja fos en l'organització, en la participació o en els jurats.

La Colònia també participava amb entusiasme de les festes locals, associades a festivitats religioses i, sobretot, gaudien dels actes de la festa major junt amb els propis vilatans, però ocupant “un lloc de privilegi entre els que presidien el festeig” (Soler, 1995, p. 201). Misses, processons, vermut, àpats ensucrats pels dolços típics del dia, sardanes i el més esperat de tota la jornada, el ball a l'envelat.

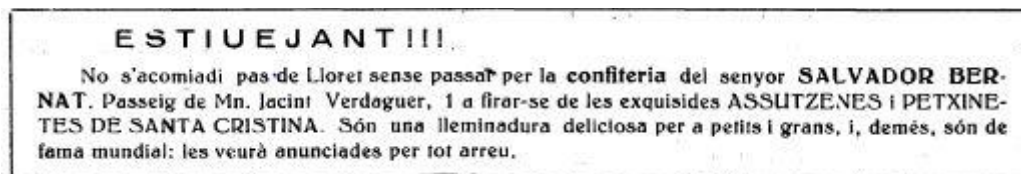

Il·lustració 8 Ballada de sardanes a la Plaça de la Vila de Lloret. 1920 ca. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Fàbregas - Rebollo. Autor desconegut.

2.2.2.1.3. IMPACTES DE L'ESTIUEIG.

La consolidació d'una Colònia d'estiuejants en una petita població comportava una sèrie d'impactes a diferents nivells: econòmic, urbanístic, social, ecològic, literari...que van contribuir a configurar l'aspecte actual d'aquestes mateixes poblacions o van marcar un camí futur.

A nivell econòmic, com explica Puigvert (2002, p. 78-79), determinats sectors de les viles es van beneficiar: els constructors que aixecaven les torres, les famílies que regentaven les fondes, els transportistes de viatgers, els comerços del poble, les pastisseries, qui llogava xalets o pisos, les dones que treballaven de minyones a les cases dels estiuejants o en qualsevol altre allotjament de l'època...

Il·lustració 9 Anunci de la Pastisseria Bernat publicat al diari Aires Lloretencs. 1/10/1933. Pàg. 9.

La fisonomia dels pobles comença a canviar amb la construcció de torres i cases senyoriales per les famílies benestants d'estiuejants i pels *americanos*. Amb les seves façanes modernistes o noucentistes, trencaven la monòtona senzillesa de la vila. Per fer "més agradable l'estada dels estiuejants" (Puigvert, 2002, p. 78), les poblacions van iniciar tota una sèrie de canvis urbanístics: construccions de passeigs, places, enjardinament de zones comunes...Les platges s'ompliren de banys amb casetes de fusta i tendals de canya. Es construïren balnearis, fondes, petits hotels...

En el cas de la Costa Brava, "les primeres mostres de residencialisme les trobem a Blanes, Cadaqués, Lloret [...]. Són cases aïllades, en llocs amb un paisatge o una vista privilegiada, o bé urbanitzacions senceres que s'inspiren en el model de ciutat-jardí, com és el cas de S'Agaró" (Mundet, 2000, p. 108-109). El paisatge, doncs, comença a canviar.

Tot i que hi ha una voluntat col·lectiva de conservar i protegir el paisatge, conscients del seu valor com a màxim reclam "apreciat pels primers estiuejants" (Turró, 2005, p. 44). Tal i com es va concloure a la Conferència de la Costa Brava, celebrada a Girona l'any 1935 amb l'assistència d'alcaldes i 'agents turístics' per tal d'analitzar l'impacte del turisme sobre el territori: "el fenomen turístic no havia d'entrar en contradicció amb la preservació del paisatge" (Turró, 2005, p. 44). Malauradament, no va ser així.

En l'àmbit sociocultural, tot i la tendència a l'endogàmia que practicava la Colònia, les poblacions d'estiueig també van rebre un impacte important. A part de la introducció d'alguns esports i de la fundació d'alguns clubs esportius, com ja s'ha comentat, moltes poblacions van tenir en els versos, els escrits o en els quadres dels artistes estiuejants, una molt bona campanya de publicitat (Puigvert, 2002, p. 79). O van veure arribar de la seva mà, alguns dels avanços més importants de l'època, com els primers automòbils.

Il·lustració 10 Concentració d'automòbils amb motiu de la Festa de Sant Cristòfol. 1920 ca. Procedència: SAMLM - Fons Martínez - Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.

Els habitants d'aquests pobles, pescadors o pagesos, vivien la seva relació amb aquestes famílies benestants que s'apropriaven de les seves viles durant l'estiu en dues vessants ben diferents. Per un costat, amb un total servilisme davant el paternalisme que els estiuejants els demostraven. La premsa local acostumava a publicar el llistat dels prohoms que estiuejaven a la vila, tot donant-los la benvinguda o el més trist comiat. Així com publicant anuncis publicitaris de comerços o productes local que els podrien interessar. Una part dels vilatans estaven contents de servir-los, que els proporcionessin feina, que s'emportessin un dolç de la seva pastisseria, que sufraguessin algun acte festiu, que deixessin alguna almoina per passar el dur hivern...Per un altre costat, hi havia qui no els mirava amb bons ulls perquè tenir-los al poble realçava la diferència de classes, els feia conscients de les seves mancances. A més, els veien com a colonitzadors dels seus recursos naturals.

2.2.2.1.3.1. EL BATEIG D'UNA COSTA.

Tot i que no sigui un impacte pròpiament dit, el bateig d'un tram de costa des de Blanes a Portbou com a Costa Brava sí que va ser una de les conseqüències d'aquest tipus d'estiueig. No només perquè el seu 'creador', Ferran Agulló, fos un d'aquells estiuejants compromesos a promoure els encants de la zona entre les seves amistats o lectors, sinó perquè amb els anys seria sinònim en sí mateix d'estiueig.

Tot i que, a finals dels segles XIX i principis del XX, la costa gironina era coneguda amb altres noms.

Abans del 1908, quan Ferran Agulló va escriure el seu famós article a *La Veu de Catalunya* signat amb el pseudònim de *Pol* (Pagès, 2014, p. 66), el tram de costa selvatana i empordanesa rebia altres denominacions:

"Els nostres avis -escriu l'Agulló- de la costa plana fins a Blanes en deien senzillament 'la Marina o la Maresme'; de Blanes a Tossa en deien 'la Marina de la Selva'; més amunt, tenien 'la Marina de l'Empordà'...Amb això tenien prou.". (Fàbregas, 2010, p. 41)

També hi ha constància d'altres apel·latius. Joan Domènech (1988) n'ofereix un parell d'exemples: Ruyra "anomenava la nostra façana litoral 'costa serena'" (p. 31). O, l'any 1906, quan el pintor Joan Llaverias inaugura a la famosa Sala Parés de Barcelona, una exposició de quadres amb paisatges de diferents poblacions del litoral gironí, "impressionat per la realitat, decideix titular l'exposició 'La Costa del Coral', però l'empordanès Pella i Forgas, membre de la Lliga [...], fet a una nostàlgica visió històrico-arqueològica, li aconsella que hi posi 'Catalunya grega'" (p. 31)

No escau a aquest treball entrar a valorar la polèmica, força estudiada i debatuda, sobre tant famós bateig, ni sobre la data, l'indret o les circumstàncies: si va ser escrit a Blanes o a Sant Feliu de Guíxols; si prové de la costa mallorquina; si, com deia Pla "va ser obra del propietari de l'hotel Paradís de Fornells en el decurs d'un dinar opípar al qual va assistir Agulló" (Pagès, 2014, p. 67); si era una denominació "inventada per una Societat de Turisme interior, pels volts de 1926" (Fàbregas, 2010, p. 41) o ja era un mot que es feia servir habitualment entre la gent de mar (Fàbregas, 2010, p. 45). Tanmateix, s'ha d'admetre el reconeixement públic a Ferran Agulló, com a 'padrí' d'una denominació que, si bé, escrita per ell en minúscula, ha passat a identificar mundialment la costa gironina amb majúscules.

2.2.2.1.3.2. ESTIUEIG I LITERATURA

La literatura va participar de manera força activa en la construcció i promoció d'una destinació d'estiueig i del mateix fet d'estiuejar.

En la segona meitat del segle XIX premsa i literatura van de la mà, no només perquè la majoria d'autors de textos per a la premsa són escriptors sinó també pel to literari de la majoria d'articles. No és estrany, doncs, que sigui en un diari on aparegui per primera vegada la denominació 'Costa Brava' amb una intenció promocional. Escriptors, molts d'ells excursionistes, que escrivien articles basats en experiències personals: passejades en barca, descripció de paisatges, visites a monuments antics, contemplació de la natura, xerrades amb la població local, assistència a festes populars, etc. Relats de viatges o d'estades, com els de Santiago Rusiñol al Balneari de la Font Picant a Sant Hilari Sacalm o Josep Carner a Lloret. Tots ells es converteixen, de manera voluntària o no, en agents publicitaris. A falta d'un ens públic de promoció, "la premsa i la producció literària tenen un paper en la consolidació dels llocs d'estiueig" (Figueras, 2016, p. 8).

A més, les poblacions d'estiueig servien com a decorat per a situar la narració i també podien ser "espais d'estímul i de generació d'escriptura" (Figueras, 2016, p. 8). Els mateixos paisatges naturals que els envoltaven junt amb la predisposició al delit que proporcionava l'estiuejar van donar com a resultat composicions d'alta qualitat literària, en poesia, teatre i novel·la. En són alguns exemples: el poemari *La Muntanya d'ametistes* (1908) de Guerau de Liost (Jaume Bofill i Mates) situat al Montseny, la novel·la *Pilar Prim* (1906) de Narcís Oller, estiuejant de Puigcerdà, on es descriuen escenes d'estiueig d'una família benestant a un poble de muntanya o la novel·la *La Ben Plantada* (1912) d'Eugeni d'Ors situada a una població costanera (Figueras, 2016, p. 9).

Avui dia, aquest llegat literari ha permès la creació de moltes rutes literàries, com la ruta de Joaquim Ruyra a Blanes o els itineraris literaris relacionats amb els balnearis i recollits per la Càtedra de Patrimoni Literari de la Universitat de Girona al web www.patrimoniliterari.cat, entre d'altres.

2.2.3. LA FI DE L'ESTIUEIG CLÀSSIC. LA GUERRA CIVIL.

En el marc de les lluites obreres i sindicals, sorgides tant als Estats Units com a diferents països d'Europa, la República espanyola del 31, en l'article 46 de la Constitució, "establia el dret a les vacances anuals amb caràcter general per a tot el personal contractat" (Soler, 1995, p. 38). Els ciutadans podien gaudir d'un privilegi fins llavors, en mans de només uns quants privilegiats. Però l'estiueig dels treballadors no tindria res a veure amb el que havien gaudit les famílies més benestants. "Una cosa era agafar el tren o l'autobús per anar a la platja, i una altra de ben diferent instal·lar-se tres mesos a la torre, amb tot tipus de comoditats" (Soler, 1995, p.38).

Sigui com sigui, la Guerra Civil va acabar amb l'estiueig de tothom. La gent prou feines tenia a fugir, amagar-se o sobreviure. Molts balnearis es van convertir en improvisats

hospitals, moltes de les infraestructures van ser destruïdes i les platges ja no eren segures.

El concepte d'estiueig com a sinònim de descans desapareix durant els anys de la guerra per la immensa majoria de la gent que es queda al país, però és cert que va existir un tipus de 'turisme' durant els anys bèl·lics. Més associat a la propaganda política que no pas al gaudí i totalment orientat als estrangers. Aquesta pràctica va ser usual per ambdós bàndols.

Com explica Correyero (2005), el Govern Republicà va convidar periodistes, escriptors, personalitats estrangeres, "simpatizantes de la causa republicana" (p. 57) a fer diferents itineraris, sobretot, per la zona de Madrid "para conocer el desarrollo de la guerra". (p. 57)

La zona franquista, també amb un clar objectiu polític i de propaganda, va arribar inclús a organitzar diferents *tours* per 'l'Espanya nacional': la Ruta de Guerra del Nord, amb dos itineraris diferents per la franja cantàbrica; i la Ruta de Guerra del Sud per Andalusia. Aquests viatges es van fer a l'any 1938 i 1939, és a dir, en plena guerra. Aquestes rutes servien, tal i com diu Correyero (2005) per a "conseguir divisas extranjeras y hacer propaganda de la causa ". (p. 60)

A Catalunya, des del punt de vista turístic, la guerra també va significar la pèrdua del poc turisme estranger que arribava.

Després de la Primera Guerra Mundial, "el fluxos turístics s'incrementaren" (Turró, 2005, p. 40). La Exposició Universal de Barcelona de l'any 1929 amb el desenvolupament d'infraestructures urbanes i la nova monumentalitat de la ciutat va atreure un bon nombre de forasters. I ja en l'etapa republicana, l'Oficina de Turisme de Catalunya va fer un "importante esfuerzo en desarrollar la gestión y promoción turística" (Garay i Cànoves, 2010, p. 50).

La Costa Brava començà a rebre "els primers fluxos de turisme burgès i nobiliari europeu" (Turró, 2005, p.40). Com indica Barbaza (1988), "S'Agaró i Tossa són dos noms que, l'any 1936, començaven a ser coneguts en els medis turístics internacionals" (p. 266). El mateix Patronat de la Costa Brava, creat per la Generalitat al 1935, ja portava a terme una tasca destinada a atreure un públic estranger. En opinió de Fàbregas (2010), "en esclatar la revolució de 1936, la Costa brava era pròxima a la maduresa per a rebre el turisme internacional" (p.36). Malauradament, la Segona Guerra Mundial acabaria de rematar aquestes aspiracions.

Al desastre de la Guerra Civil va seguir la grisor de la postguerra. A les penúries econòmiques se li va sumar totes les imposicions autàrquiques franquistes i l'aïllament internacional. El règim de Franco va esclafar qualsevol manifestació nacionalista,

qualsevol representació de la cultura catalana, inclús aquelles que s'havien creat per fomentar el turisme.

2.2.4. ETAPA FORDISTA ARTESANAL 1950-1965. TURISTES.

Un cop passada la grisa i llarga postguerra, no es torna a l'estiueig com s'havia conegut abans de la guerra, sinó que s'inicia un nou model turístic orientat cap al mercat estranger. Un model que Mundet (2000) anomena "fordista" (p. 109) i que, a la vegada, "es subdivideix en dues etapes" (p. 110):

La primera, el *fordisme* artesanal, es distingeix per la improvisació i la provisionalitat de l'oferta, amb una minsa participació de capital estranger. En la segona etapa, el *fordisme* industrial, s'entra clarament en l'estructura capitalista internacional (Mundet, 2000, p. 110).

A partir dels anys cinquanta, com explica Barbaza (1988), el flux turístic "augmentà i es diversificà [...] amb una rapidesa prodigiosa" (p. 269) degut a diferents factors que la mateixa autora assenyala:

Per un costat, el creixement econòmic de molts països europeus comportà l'augment de renda dels treballadors i les lleis socials adoptades garantiren l'accés a vacances pagades. Les classes treballadores, després d'un període de privacions i patiments generats per la Segona Guerra Mundial, tenen necessitat d'esbarjo, de plaer i poden gaudir d'un luxe fins llavors, exclusiu de les classes benestants. Per tant, com diu Barbaza (1988) passem "del turisme aristocràtic al turisme social". (p. 269)

I per altre costat, el nostre país era sinònim de sol i de preus baixos. Aquest turisme social acaba més atret per la platja que per la muntanya, seduït pels banys de mar i de sol. Una pesseta feble i uns preus de consum baixos van acabar de decidir-los.

Tot i el mal estat de les infraestructures de transport i de les carreteres, Catalunya estava ben posicionada per la seva situació propera a la frontera. Un clima més benigne respecte a altres parts d'Espanya i uns recursos naturals gairebé verges a l'època van ser claus per l'èxit de visitants estrangers. I, en paraules de Soler (1995), "aquest fet esdevindria en poc temps el puntilló que havia de liquidar les restes colonials". (p. 230)

Perquè, més que un èxit, va ser una allau: "L'onada de turistes esdevingué cada cop més gran, ràpida, invasora, i caigué damunt els petits pobles" (Barbaza, 1988, p. 271). La demanda va desbordar totes les previsions. Per això, l'oferta turística es caracteritzà "per la seva improvisació" (Mundet, 2000, p.110). Precipitadament, se'ls instal·lava allà on es podia. S'adaptaven antigues fondes, hotels de 'passants', tavernes, masies, cases particulars...per encabir, llavors sí, als 'turistes'. Allotjaments petits, tradicionals,

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

explotats per una mateixa família, que amb els pocs guanys tractava cada hivern d'afegir alguna millora. Allotjaments on personal i clients establien més llaços d'amistat que no pas de comerç i on, cada estiu, es retrobaven com si fossin una gran família.

Pobles que encara mantenien la seva fisonomia d'abans de la guerra, un entorn pràcticament intacte i que rebien amb els braços oberts les divises que aquests estrangers portaven per complimentar la dura tasca del camp o del mar.

A partir de l'any 1965, la millora de les comunicacions, terrestres i aèries encara va fer arribar més turistes. Els veïns anaven venent les seves hortes, boscos o vinyes per aixecar hotels. Nous hotels. Grans hotels. Cada vegada més grans per encabir els nombrosos grups que enviaven els *touoperators* en els seus vols xàrters. L'explotació dels recursos passa a mans d'intermediaris i no dels agents locals, davant la connivència del franquisme delitós de divises i de millorar la imatge del país fora de les fronteres. El règim de Franco deixa "vía libre a la inversión especulativa" (Garay i Cànoves, 2010, p.51).

Els pobles, ja turístics, adapten el seu urbanisme amb urbanitzacions de segones residències. Botigues de *souvenirs* conviuen amb *night clubs* i espectacles de *flamenco*. Les platges s'omplen de *bikinis* i els carrers de gent morena: migrants del sud d'Espanya que treballen mentre els turistes prenen el sol estirats a la sorra. Comença l'etapa del *fordisme* industrial. L'estandardització del producte de sol i platja per a un turisme de masses.

Il·lustració 11 Banyistes i estiuejants envoltats de barques de pesca. 1945 ca. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Sala - Lloberas. Autor desconegut.

3. EL CAS DE LA COSTA BRAVA.

Segons Barbaza (1988), en comparació amb localitats de la Costa Brava o del Cantàbric, la Costa Brava “no va participar en la primera escomesa del turisme balneari” (p. 261). Però Barbaza es referia a un turisme de banys de mar perquè, tot i no ser costaneres, a la comarca de la Selva, moltes poblacions amb aigües termals ja rebien visitants.

De fet, com explica Puigvert (2002), els primers nuclis d'estiuejants sorgiren en localitats que gaudien de fonts d'aigües minerals amb propietats terapèutiques. Caldes de Malavella, Sant Hilari Sacalm, Santa Coloma de Farners transformen les antigues cases de banys de meitat del segle XIX, en els seus elegants balnearis de finals de segle. (p. 76-77)

Des de finals del segle XIX fins a la Primera Guerra Mundial, el litoral gironí era un “lloc d'evasió dominical per a la població dels pobles veïns” (Barbaza, 1988, p. 263). La burgesia barcelonina preferia els balnearis termals o de muntanya i les poques casetes de bany, modestes, que apareixien pertanyien a famílies locals acomodades. La Costa Brava era una “terra incògnita” (Barbaza, 1988, p. 263), fins per als mateixos catalans, més per aïllament que per llunyania respecte a la capital catalana. Poques viles comunicades per tren i carreteres inexistents o intransitables per a trontolloses tartanes.

Il·lustració 12 Transport públic amb passatgers. 1910 ca. Procedència: SAMLM - Fons Josep Vilà i Prats. Autor: Josep Vilà i Prats.

Destaca la presència d'una colla d'excursionistes que, a peu o per mar, arriben a la costa gironina a iniciativa del Centre Excursionista de Catalunya i de la Societat de Forasters de Barcelona. Entre ells, escriptors, poetes i pintors que, a través de les seves obres, ajuden a donar-la a conèixer.

Als *americanos* i als fills pròdigs de la vila establerts a Barcelona que retornen al poble per passar l'estiu, comencen a afegir-se "els primers forasters, sense vincles de família, de negoci o de propietat" (Fàbregas, 2010, p. 33) a la població. Famílies benestants que aixequen les seves torres en llocs privilegiats per gaudir de la platja, del clima i del *dolce far niente*. El servei a aquests estiuejants complementava els guanys de la població local dedicada a la pesca, la terra i el suro.

Quan encara el territori era conegut com la Marina de la Selva o de l'Empordà, com explica Ciuró (2011) a cada poble hi havia petites fondes o hostals on s'allotjaven viatjants de comerç, compradors de peix al major, tractants de bestiar o els membres de la cobla per festa major. També s'habilitaven tavernes de pescadors, algunes tan conegudes com Can Patacano de Blanes, Can Maitanquis de Lloret, Cal Coix de Sant Feliu de Guíxols o Casa Gambo de l'Escala. (p. 200)

Com a hotels, pròpiament dits, fora de Girona o Figueres, en funcionaven pocs. El primer va ser l'Hotel Trias a Palamós al 1900. Després en vingueren d'altres, situats a prop de santuaris, com el de Santa Cristina de Lloret el 1904 i l'hostatgeria del santuari de Sant Sebastià a Palafrugell.

A partir de la Primera Guerra Mundial, com estudià Barbaza (1988), el turisme a la Costa Brava "comparegué d'una manera un xic més activa, però encara dins la modèstia" (p. 264). A part de la burgesia local, comença a arribar un turisme elegant i ric, aristocràtic i, en alguns casos, estranger.

Protagonistes, des de les seves sumptuoses residències, de tot el *glamour* dels anys vint i trenta van ser el Marquès de Roviralta a la casa dels jardins de Santa Clotilde a Lloret, Karl Faust a la del seu jardí botànic Marimurtra de Blanes o el coronel rus Woevodsky al seu castell de Cap Roig, l'actriu Madeleine Carroll a Calonge o el pintor Josep Maria Sert al seu Mas Juny de Palamós. I un grup d'artistes que giren al voltant dels Pitxot a Cadaqués, com després girarien al voltant de Dalí. O intel·lectuals i creadors que fugirien del nazisme i serien acollits a la tranquil·la Tossa, com Chagall.

És l'època dels Banys de Sant Elm a Sant Feliu de Guíxols, els més luxosos del moment que comptaven, fins i tot, amb banys calents d'aigua de mar. I és també quan l'empresari gironí Josep Ensesa crea tota una ciutat-jardí residencial a S'Agaró que culminaria amb la inauguració al 1932 de l'Hostal de la Gavina, el més luxós de tota la costa durant molts anys. Com recull Ciuró (2011), l'any 1935, existien a tota la costa

setanta-dos allotjaments, vint-i-set dels quals eren considerats hotels i la resta, fondes. (p. 203)

Tot i que les comunicacions terrestres encara eren dolentes, el mateix Josep Ensesa, l'empresari que va impulsar la urbanització de S'Agaró, va establir un servei d'*auto-pullman* entre Barcelona i aquesta ciutat-jardí. Començaven així, l'any 1928, les primeres excursions dominicals amb autocar per arribar des de la capital catalana als pobles de la Costa Brava (Ciuró, 2011, p. 67), o per mar, amb excursions marítimes que organitzava 'Viatges Blaus' amb sardanes a bord per amenitzar la travessia (Fàbregas, 2010, p.35).

La Guerra Civil i després la Segona Guerra Mundial van suposar el "brusc final d'aquest període i l'inici d'un llarg parèntesi" (Mundet, 2000, p. 109) pel turisme de la Costa Brava.

Mentre Ava Gardner rodava *Pandora* a Tossa, els anys cinquanta s'inicia de nou el flux turístic, gràcies a aquells estrangers que han vist augmentat el seu nivell de vida i que es beneficien d'unes vacances pagades. Escullen Espanya pel clima i pels baixos preus. *I a priori* la Costa Brava, no comptava amb gaires punts al seu favor.

Com enumera Barbaza (1988, p. 270-271), el primer inconvenient era l'aïllament. La carretera que enllaçava amb la frontera, passava per Girona i arribava a Barcelona. Els pobles costaners ni s'albiraven. Les carreteres secundàries continuaven encara en un estat lamentable després de la guerra. Sonava el nom de Tossa entre els intel·lectuals o el nom de S'Agaró entre els rics, però poc més.

El segon inconvenient era que a l'hora de cridar l'atenció d'un turisme majoritari, la Costa Brava no tenia com a reclam el típic folklore espanyol del *flamenco* o les curses de braus.

Però aquests inconvenients s'acabaren convertint en avantatges. En restar fora dels circuits turístics massius, el paisatge que tantes vegades va lloar Josep Pla es va conservar gairebé verge i va esdevenir el principal reclam. La Costa Brava ofería cales amagades, penya-segats entapissats de pins, platges de còdols o de sorra fina i bones temperatures per practicar qualsevol tipus d'esport nàutic.

Això, junt amb la proximitat amb la frontera i la rapidesa dels habitants a treure partit de la nova situació econòmica, va fer que el panorama turístic canviés en poc temps i la Costa Brava comencés a rebre onades, cada vegada més grans, de turistes.

Il·lustració 13 Banyistes a la platja de Lloret. Es poden apreciar bé els vestits de bany de l'època. 1945. Procedència: SAMLM - Fons Martínez - Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.

“L'èxit va ser gratuït, inesperat” (Mundet, 2000, p. 110). No hi havia res previst pel seu allotjament, per això es va recórrer a la improvisació: fondes, pensions, tavernes, cases particulars. “La construcció d'equipament hotel·ler va ser lenta fins al 1950 i només afectaren un petit nombre de centres turístics. L'any 1953 [...] en tota la costa hi havia vuitanta-set establiments hotel·lers” (Barbaza, 1988, p. 306). En canvi, segons Ciuró (2011), al cap de tres anys, la xifra gairebé s'havia doblat. I l'any 1961 ja hi havia quatre-cents vuitanta hotels: tres-cents cinquanta-un al sector sud, de Blanes a Begur, i cent vint-i-nou al sector nord, de l'Estartit a Portbou. (p. 204)

Sens dubte, hi va contribuir la *Ley del Suelo* del 1956 que donà l'axitud a les planificacions urbanístiques de les poblacions costaneres. I els municipis anaren solucionant sobre la marxa l'arranjament de serveis públics: escombraries, neteja, aparcaments, clavegueram, aigües, seguretat i vivenda pels treballadors nouvinguts.

Arreu comencen a brotar hotels, apartaments, càmpings, botigues de *souvenirs*, agències de viatges, bodegues, *tablaos*, bancs, sales de festes... tot un seguit de serveis turístics per als quals, per la manca d'estudis especialitzats i de ma d'obra catalana, es contracta un corrent immigratori procedent sobre tot del sud d'Espanya. La manca de professionalitat es compensava amb el caliu personal.

Amb la inauguració de l'aeroport Girona-Costa Brava el 1967 i les obres de l'autopista entre Barcelona i la Jonquera, dos anys després, els viatges ja són col·lectius i organitzats per touroperadors. La província de Girona ocupa el segon lloc d'Espanya en places hotel·leres, 50.435, superada només per les Balears (Fàbregas, 2010, p. 37). És el *boom* del turisme.

4. LLORET, PARADÍS GENTIL.

Lloret té serres i santuaris, i ermites i boscos i horts i vinyes i cales, i àdhuc té monuments. Velles casetes exquisides, i l'església més dernier cri del món, i el gran mur enramat del famós Maitanquis, que és el Lyon d'Or de Lloret; i tres coliseus; i un gran bulevard que és el carrer de Sant Pere; i un passeig de mar ple d'enamorats; i una gran plaça composta de dos bells quadrilàters, (l'un ombrejat d'acàcies, i l'altre sense, per a ballar-hi el ball de les morratxes) [...] Lloret enlluerna tant com el sol, arrengrerat davant de l'aigua, a la nostra esquena: Lloret, Paradís Gentil. (Carner, 1919, p. 918-926)

4.1. LLORET, ABANS DE LA COSTA BRAVA.

Fins gairebé a finals del segle XVIII, Lloret de Mar era un poble de gent humil dedicada a la vinya, a l'explotació del bosc, a la pesca i al comerç de cabotatge. Amb el Decret de Lliure Comerç de Carles III (1778), la vila comença a albirar la possibilitat de canviar la seva sort.

Per un costat, la població es dedica a la construcció de vaixells d'altura que navegaven a vela. Les tres drassanes situades a la mateixa platja donaven feina a "setanta-cinc o noranta mestres d'aixa, quinze o vint calafats i unes quantes colles de serradors" (Fàbregas, 1959, p. 96). I van arribar a construir "uns cent trenta vaixells entre 1812 i 1869" (Domènech, 1992, p. 42).

Per l'altre, el comerç i la navegació transoceànica. El pescador es va fer patró i el fill del patró va estudiar a les escoles nàutiques properes per esdevenir capità i comandar el seu propi vaixell. El negoci consistia a exportar productes locals: vi, oli, teixits... i a importar aquells productes 'exòtics i desconeguts' de l'època, com el cacau, el sucre, el tabac, el cafè...Aquest comerç va dinamitzar la vida de la vila i, alhora, "va obrir els ulls de la gent davant les possibilitats d'enriquir-se que oferien les terres americanes" (Domènech, 1992, p. 44).

Així, van ser molts els nois de Lloret, joves i pobres, que marxaren en busca de la seva fortuna a 'les Amèriques', especialment a Cuba. No tots van tenir la mateixa sort. Alguns tornaren rics, molts tornaren pobres i d'altres no tornaren. A qui tornava ric, li deien *americano*. Aquests, el primer que feien era buscar-se una dona jove, principalment a la mateixa família, bastir-se una gran mansió i un magnífic panteó al cementiri del poble. Molts s'establiren a Barcelona per controlar o ampliar els seus negocis, però mantenien casa a Lloret per venir-hi a passar els estius.

La construcció naval, el comerç amb 'les Amèriques' i els indians amb les serves fortunes van contribuir a una època de pujança econòmica a la vila que es va traduir també en canvis urbanístics: la projecció del passeig marítim, la carretera de Blanes, les

cases indianes, el cementiri modernista... Aquella època que tan bé descriu Francesc Camprodon a la seva òpera "Marina" de l'any 1855 no va durar gaire...

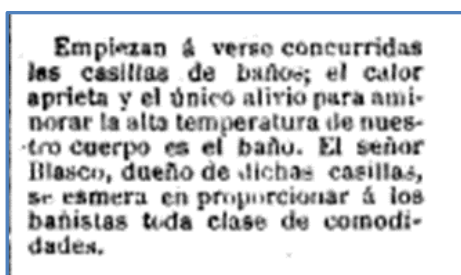
L'any 1898, com a conseqüència del desenllaç de la guerra, Cuba s'independitza, deixa de ser colònia espanyola i comercialitzar amb Cuba esdevé cada vegada més difícil. A més, ha aparegut el vaixell de vapor. Les drassanes de Lloret que havien donat feina a tanta gent no poden mantenir la competència amb el vaixell de vapor i les han de tancar. El poble, per superar aquella crisi, va optar per deixar de mirar cap a l'horitzó i tornar a buscar els recursos més propers: la pesca, la vinya, la patata primerenca, el suro, el contraban... mentre comencen a arribar a la vila aquells que, en deien, 'estiuiejants'. Amb el temps, aquests primers estiuiejants van donar pas als primers turistes, que, de nou, ho van tornar a canviar tot.

Il·lustració 14 Barques i xarxes esteses a la platja de Lloret. Al fons, encara no s'ha construït el Castell d'en Plaja. 1925 ca. Procedència: SAMLM -Fons Martínez - Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.

4.2. ELS PRIMERS ESTIUJANTS.

La primera prova que trobem a Lloret de l'existència d'estiuiejants, és un anunci d'un establiment de banys de l'any 1893.

Il·lustració 15 Notícia sobre els Banys Blasco. El Distrito Farnense. 9/07/1893. Pàg. 1.

Així que, des de finals, del segle, ja tenim els primers visitants que recalaren a la vila ,si més no, per prendre uns banys de platja. De la mateixa època és el primer establiment hoteler, La Fonda del Comercio, i de l'any 1904 el primer hotel, Santa Cristina, al costat del mateix santuari.

Explica Fàbregas (1959) que “la primera colònia estiuenca era una barreja de famílies forasteres i d'altres que, essent de Lloret, vivien fora la major part de l'any”. (p. 184)

Entre els que vivien fora la major part de l'any hi havia un bon grapat d'*americanos* que atenien els seus negocis des de Barcelona i retornaven al poble a l'època estiuenca. També aquelles famílies navilières enriquides amb el negoci del comerç transatlàntic que, tot i mantenir casa a Lloret, vivien a la capital catalana i participaven de la vida social burgesa.

Entre els forasters, hi havia artistes de diferents àmbits, industrials i burgesos de professions liberals, com notaris o polítics.

Dels primers a arribar va ser el pintor Joan Llaverias. Ho feu a l'any 1905, quan buscava nous paisatges per inspirar-se. Gran amant del mar, va navegar, nedar i pintar totes les platges i cales de Lloret. A partir de l'any 1914 ja venia a passar tots els estius a la vila. Al principi, llogava una casa al barri dels pescadors, però acabà tenint casa pròpia en el mateix barri. Venia amb la dona i la filla. Es trobava amb companys, com Joan Junceda, que estiuejava a Blanes, per sortir plegats a pintar. Es podria dir que Llaverias va ser el “descobridor pictòric” (Fàbregas, 1959, p. 166) de la Costa Brava i el gran divulgador dels paisatges de Lloret. No només per l'exposició a la Sala Parés, amb el títol *La Catalunya Grega*, que ja s'ha comentat en aquest mateix treball sinó també, per l'exposició de l'any 1911 a la *Victory Gallery* de Londres on va descobrir la Costa Brava al públic londinenc amb gran èxit de crítica (Domènech, 1988, p. 61).

Aquells primers anys d'estada d'en Llaverias a Lloret van coincidir amb la presència d'altres personalitats de la cultura catalana, com el poeta Josep Carner.

Josep Carner va passar a Lloret l'estiu del 1919 i el de 1920, també en una casa llogada al barri dels pescadors, amb la seva dona i els seus dos fills. “Duia americana d'alpaca negra, amb un ample coll d'esport, calça blanca, barret de palla i una flor al trau” (Fàbregas, 1959, p. 190). Carner s'avenia tant amb els pescadors com amb els estiuejants. De fet, va exercir de dinamitzador cultural per a la colònia, amb l'organització d'un festival de teatre i d'uns jocs florals, dels quals es parlarà en aquest mateix treball. Lloà el paisatge natural i humà del Lloret dels anys vint en el seu article “Lloret, Paradís Gentil” publicat a la revista *D'Ací i d'Allà* a l'octubre de 1919 i signat amb el pseudònim d'*Oleguer Recó*.

A partir dels anys vint, el poble va rebent cada vegada més visitants, fins al punt que, abans de la Guerra Civil, “acollia més de dues-centes famílies d'estiuejants cada

temporada" (Draper, 2006, p. 81-82). El diari local *Aires Lloretencs*, a finals d'estiu, publicava un llistat de totes elles:

<p>ESTIUEJANTS.—Han gaudit de l'estiueig en aquesta vila, entre moltíssimes d'altres que deplorem ben sincerament no recordar, les famílies següents:</p> <p>Roviralta (D. Raul) —Brugarolas.—Cullilla.—Coll i Rodés (D. Ramon).—Coll i Rodés (D. Manuel).—Domingo.—Rodés.—Nadal.—Conti.—Dr. Balcells.—Dr. Raventós.—Freixas.—Valls.—Dominguez —Dr. Forest.—Santpere.—Dr. Tarrades.—Dr. Conill.—Conill (D. Bonaventura).—Molinari.—Vda. Duran.—Sanmiguel.—Morral.—Vda. Rissech —William Shirer.—Parés.—Vda. Pont.—Baruel.—Guasch.—Burect.—Vda. Parés.—Botren.—Vda. Clarassó.—Renedo.—Mayerhoff.—Medí.—Piñol.—Grabit —Ciurana.—Cruañas.—Lazo.—Ligero.—Altimiras.—Pasonet.—Cistaré —Coll.—Amorós.—Reyné.—Vidal.—Batllori.—Castañé.—Garóia.—De Llobet.—Macià (D. Emili).—Macià (D. Josep).—Carrasco.—Ponsoda.—Durall (D. Joaquim).—Durall (don Bonaventura).—Estrader.—Serratosa.—Norat.—Farell.—Vda. Fàbregas.—Fàbregas i Bas (D. Salvador).—Fàbregas i Montells.—Aragó.—Martínez Sagi.—Vda. Monell.—Tusell.—Masmitjà —Fàbregas (D. Joan).—Torres.—Jansana.—Mira.—Teixidor.—Llaveries.—Ivon L'Escop.—Vda. Calvet.—Maese.—Segóvia.—Vda. Solé.—Rupià.—Solé Alay.—Castella.—Centellas.—Pons.—Tomàs.—Casademunt.—Durall (D. Josep).—Cusi.—Rabassa.—Martí Barrera.—Seguí —Pagès.—Vilà.—Bavi.—Rusealleda.—Artola.—Vda. Tarrés.—Vda. Domènech.—Guinart.—Bastens.—Roger.—Pey.—Castany.—Gastons.—Dr. Castany i Bernat.—Matas.—Ribas.—Vda. de Durall.—de Escudero.—Heydrich.—Antonijuan.—Arpí.—Calm.—Monroy.—Sors.—Lago.—López Massoni.—Tausent.—Parés i Bartra.—Pujadas (D. Jaume).—Auguste Lefrançois.—Ponsà.—Vall.—Zurn.—Mussons.—Gottlieb.—Cortada (D. Pau).—Albareda.—Juan (D. Vicenç).—Joan P. Riera —Castro.—D.ª Mercè de Ventós.—Mir.—Roca.</p>	<p>DEL LLORET COSMOPOLITA. — Per involuntari, en la relació de les famílies que han passat la temporada d'estiu a aquesta platja, no hi constava, al seu final el mot <i>continuarà</i> Preguem que vulguin perdonar-nos aquest oblid totes aquelles famílies que ben contra la nostra voluntat podien considerar-se'n excloses.</p> <p>(Continuació) Rodés Areñas (D. Manuel); Rodés Areñas (D. Josep M.ª); Rodés Areñas (D. Rafael); Pujadas (Don Josep M.ª); Guardias; Conxita Sala Vda. López; D.ª Ramona Suárez i neboda; Padrosa; Mutger; Del Rey; Armengol; Comas (D. Francesc); Joquina Madiñà Vda. Mataró; Senyoreta Maria Rosa Albertí; L. Farghm de Paris; Lauces; Bosch; Riera; Rovira; Gallardo; Peres; Edonard Foertsch de Toulouse; Palacios; S. Glotz de Paris; Madame M. Espinat de Paris; Dalmau; Albert Vettstein de Foix; De Llobet (Don Joaquim); Tomasin; Casa i Esplugas; Vda. Viñas; Roura; Duvois de Bruselas; Campanà; Guillardon; Carles; Josep M.ª Freixas; Doctor Solé; Matilla; Pierre Stachi de Paris; P. Guilleman de Toulouse; Loison de Toulouse; Carolà; Marí; Torroella; Ruben Sarlavich de Suïssa; Tabarés; Palomer; Rebolta; Dr. Botet; F. Raoul Volfskij d'Amsterdam; Henry Clemen d'E. E. U. U.; Ramoneda; Segura. (Continuarà).</p> <p>HOSTES IL·LUSTRES. — També han romàs uns dies entre nosaltres l'eminent astrònom, Director de l'Observatori de l'Ebre P. Lluís Rodés; l'exhimi novel·lista francès Mr. Paul Valery; el savi professor de geodèssia i geofísica de la Universitat de Missouri (E. E. U. U.) P. Marcel Wua-ne; i el notabilíssim dibuixant espanyol senyor Bosch.</p>
--	---

Il·lustració 17 Llistat de famílies benestants que van estiuejar a Lloret l'estiu de 1933. *Aires Lloretencs*. 1/10/1933. Pàg. 8.

Il·lustració 16 Llistat de famílies benestants i d'hostes il·lustres que van estiuejar a Lloret l'estiu de 1933. *Aires Lloretencs*. 15/10/1933. Pàg. 5.

Hi surten cognoms de personalitats importants. Serveixin els primers del llistat a tall d'exemple:

Raül Roviralta, Marquès de Roviralta, comprà unes antigues vinyes abandonades a les afores del poble per transformar-les en els jardins noucentistes de Santa Clotilde, avui de titularitat pública i visitables. Per la mansió i els jardins desfilaren convidats de la talla d'Onassis. Les festes d'estiu que hi organitzava la família ocupaven sempre extenses notes a les pàgines de Societat.

Guillermo Brugarolas, industrial de Barcelona, membre rector de la Camara Oficial de Comercio y Navegación; Agustín Cullilla, juriconsult i membre de la Orden de San Gregorio Magno entre d'altres títols; els germans, Manuel i Ramon Coll i Rodés. Manuel es dedicava al ram de la industria i Ramon va ser diverses vegades alcalde de Barcelona (Ciuró, 2011, p. 89-90).

El president Companys també va estiuejar a Lloret a l'any 1933 i al 1934. Llogava Can Saragossa, un antic mas reconvertit en palauet d'estiu i avui de propietat pública. En Companys venia els caps de setmana. La seva dona, la filla, una criada, el seu fill amb el seu cuidador, hi residien tot l'estiu. Ros (1986, p. 8) explica que el president no es relacionava gaire amb la resta de la colònia, més aviat gent de dretes, per això no figurava en les cròniques socials de l'època. L'agost de 1934 i sota el pi del santuari de Santa Cristina, la Generalitat va celebrar un Consell de Govern, aprofitant no només l'estada de Companys a la vila, sinó també la de Martí Barrera, que estiuejava en una casa de Lloret.

Com a anècdota, Fàbregas (1959) parla del "primer estiuejant" (p.174), Emili Torres i Bergadà, el qual arribà a la vila el 1908 i hi va passar quasi cinquanta estius. El Sr. Torres estava encantat amb la seva distinció honorífica de primer estiuejant, fins al punt que arribava a aixecar el bastó davant de qui opinava que aquell honor li corresponia a un altre.

4.3. DE LA TARTANA A L'AUTOMÒBIL.

Històricament, la vila sempre havia tingut millors comunicacions per mar que no pas per carretera. Per això, arribar a Lloret per via terrestre no era fàcil.

Com explica Fàbregas (1959, p.114-116), l'empresa del ferrocarril de Mataró volia prolongar la via fins a Girona. L'any 1856, Lloret va enviar una comissió per demanar-li que el tren passés per la població. No va ser així. El tren arribà a Blanes al 1859.

El poble no volia perdre, i mai millor dit, el tren del progrés. Per això el 1880, l'Ajuntament de la vila va subvencionar unes obres del ferrocarril econòmic titulat de la Selva i l'Empordà que havia de fer el tram de Blanes a Girona i Figueres, passant per Lloret. En l'actualitat, encara són visibles alguns ponts que es van arribar a construir però el xiulet del tren no es va arribar a escoltar mai.

Encara es va fer nou intent a l'any 1912. Un nou projecte de ferrocarril de Blanes a Vilajuïga, amb parada a Lloret. Aquest cop el poble va frenar el seu entusiasme perquè la via havia de passar per la platja.

Un cop el tren va haver arribat a Blanes, es va començar a construir una carretera que unís ambdues poblacions i entronqués amb el ferrocarril. Van sufragar les obres uns *americanos* de Lloret i la carretera s'inaugurà a l'any 1860 (Fàbregas, 1959, p. 113). Aquesta millora va permetre als carros i a les tartanes arribar a Blanes en "menys de 45 minuts" (Draper, 2006, p. 538).

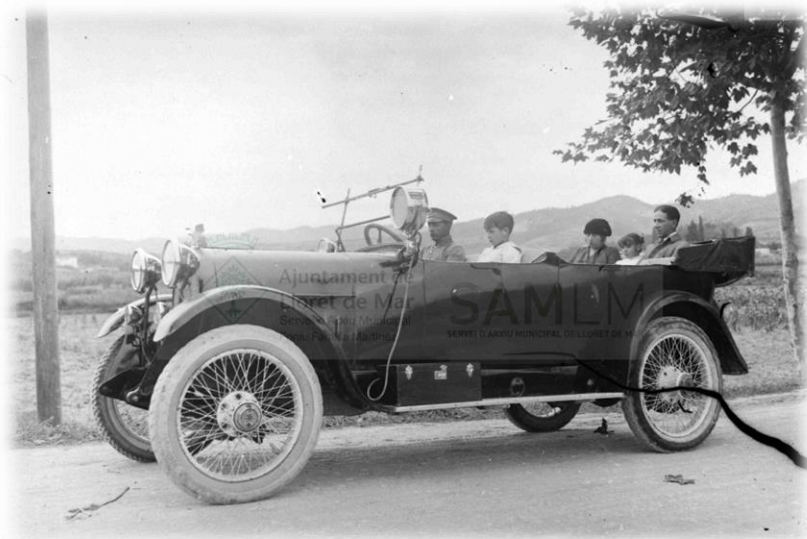
Il·lustració 18 Transport públic que feia el trasllat de Lloret a l'estació de Blanes. 1925 ca. Procedència: SAMLM - Fons Martínez - Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.

Així, qui arribava a l'estació de Blanes, s'havia de desplaçar en tartanes o en diligència fins a Lloret. Les tartanes d'Antoni Clausell feien el trajecte regularment i portaven passatgers de l'estació de tren de Blanes fins a Lloret. A partir de 1912, el trasllat ja el feia amb un servei d'autoòmnibus. El 1918, un altre lloretenc, Jaume Ciuró, ja feia el mateix recorregut però amb un servei de dos autoòmnibus.

Quant a la connexió amb Girona, no va ser fins a l'any 1930 que la companyia La Vidrerenca no encetà el servei de passatgers (Draper, 2006, p. 328-330). Amb anterioritat, el camí que portava a Vidreres era tota una odissea i "el recorregut, lent, tortuós i marejador" (Draper, 2006, p. 542). Fins al punt que molts viatgers preferien arribar a Girona via Blanes.

Els primers automòbils motoritzats ja van aparèixer a la vila a finals del segle XIX i els conduïen els xofers uniformats de les famílies estiuejants. Raül Roviralta va ser el primer a tenir un automòbil a Catalunya el 1897. El primer cotxe que va circular per Lloret va ser un Hispano Suiza propietat de Pius Cabañas, advocat i nebot hereu d'un *americano*, l'any 1908 (Ciuró, 2011, p. 64).

L'arribada progressiva de famílies benestants les primeres dècades del segle XX va fer gaudir als lloretencs de l'espectacularitat d'aquells primers automòbils.

Il·lustració 19 El Marquès de Roviralta amb la seva família en cotxe amb xofer. 1930 ca. Procedència: SAMLM - Fons Martínez - Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.

Tot i que desplaçar-se en cotxe, tampoc devia ser una tasca fàcil:

Entonces muchas carreteras carecían de puentes y las rieras y torrentes tenían que vadearse difícilmente y, en casos de ligeras avenidas de las aguas, los coches quedaban atascados y tenían que sacarse con el concurso de una yunta de bueyes que los labradores de casas de campo de los aldeaños tenían dispuestas para caso de mal tiempo, previo el consiguiente estipendio. (Ciuró, 2011, p. 64)

A partir dels anys trenta, molts dels anuncis publicitaris d'hotels informen sobre la distància, l'estat de les vies de comunicació, o sobre si entre els seus serveis s'inclou garatge o trasllat des de l'estació de tren de Blanes.

Hotel Restaurant "SANTA CRISTINA"
Centre de Turisme Nacional i Estranger
de primer ordre

Obert tot l'any

Gran confort
Acurat servei
Preus econòmics

S.a CRISTINA
(Lloret de Mar)

Situat a 2 km. de Lloret de Mar i a 3 de l'Estació de Blanes
Boes vies de comunicació. = Gran terrassa natural sobre la mar = Font i Restaurant vora la platja incomparable. = Servei de banys i per a jocs i esports aquàtics. = Aigües altament sanitàoses. = Temperatura deliciosa.

Il·lustració 20 Anunci Hotel-Restaurant Santa Cristina on es pot llegir la distància respecte a l'estació de tren de Blanes. Aires Lloretencs. 15/08/1934. Pàg. 8.

4.4. ELS ALLOTJAMENTS D'UNA ÈPOCA.

Com ja s'ha comentat, l'establiment hotelier més antic del poble va ser fundat l'any 1893 pel lloretenc Miquel Güell : La Fonda del Comercio. Tot i que els anys vint va canviar d'ubicació, el negoci encara perdura com a Hotel Planas. Però més que un allotjament destinat a estiuejants, es tractava d'una fonda pels viatjants de comerç de l'època.

Il·lustració 21 La Fonda del Comercio, el primer allotjament de Lloret. 1925 ca. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Valls - Roca. Autor desconegut.

El primer hotel com a tal va ser l'Hotel Santa Cristina. L'Obreria de Santa Cristina, entitat propietària del lloc, va arrendar uns terrenys a tocar del santuari per tal que es construís un hotel restaurant i un balneari l'any 1904. Amb el temps, es convertiria en un "referent de luxe entre la classe benestant d'arreu" (Draper, 2006, p. 149) i per a molts lloretencs, representa l'origen del turisme a la vila, molt abans del 'bateig oficial' de la costa.

Il·lustració 22 Anunci de la propera construcció de l'Hotel Balneari Santa Cristina. La Vanguardia. 8/04/1904. Pàg. 2.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

La dècada dels anys vint s'inauguren al poble diferents pensions: ca la Venturita, pensió el Rosal (situada a un antiga casa senyorial), pensió La Marina i les habitacions d'hostes de Can Maitanquis, una taverna de pescadors que com el seu nom indicava, era oberta de dia i de nit.

L'hotel Costa Brava, que ocupava dues plantes d'una antiga casa benestant al passeig marítim, també va ser un referent de l'època. Davant del mar, era "un distinguido alojamiento, montado al estilo moderno, con espaciosos salones para banquetes y tribunas" (Ciuró, 2011, p.202). El nom de l'establiment ens indica l'arrelament de la denominació als anys 20. De fet, "fue la primera vez que en España se dio tal nombre a un establecimiento mercantil" (Ciuró, 2011, p. 202). A més, aquest hotel va ser el primer a promocionar-se a França. Va posar publicitat en una revista de Tolosa de Llenguadoc per atraure els primers turistes francesos a la vila. La premsa de Lloret acostumava a publicar el llistat de turistes francesos que aquest hotel allotjava.

Il·lustració 23 Hotel Costa Brava situat al passeig de mar de Lloret. 1945 ca. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Roig - Blanch. Autor desconegut.

L'any 1929, al *Butlletí Oficial de la Província de Girona*, apareix un llistat dels establiments hotelers que tenien més de 10 habitacions. A l'apartat de Lloret n'apareixen quatre. Es pot consultar el llistat a l'annex IV.

Això ens indica que la planta hotelera era minsa i que es tractava d'hotels amb un número reduït d'habitacions, típics del model d'hoteleria familiar de l'època.

També hi havia altres tipus d'allotjaments, a part de les pensions, les fondes o els hotels. Com s'ha vist, moltes famílies llogaven cases particulars, com el cas del pintor Joan Llaverias o el poeta Josep Carner. D'altres se les van fer construir de nou.

Il·lustració 24 Anunci publicitari de lloguer de torres i pisos per a estiuejants. Aires Lloretencs. 15/05/1935. Pàg. 10.

Són els anys de la construcció dels jardins de Santa Clotilde per part del Marquès de Roviralta als afores del poble, en direcció a Blanes. Direcció a Tossa, l'empresari Joan Armengol va ser promotor "de la primera urbanització de Lloret" (Draper, 2006, p.525), a tocar de la platja de sa Caleta, on s'havia fet construir el seu propi xalet modernista. Al costat, una altra família, els Freixes, edificaren alguns xalets en estil eivissenc, en un projecte que preveia la construcció d'una àrea d'oci amb camps de tennis i frontó. Són alguns exemples dels inicis de la colonització urbana que després es patiria.

4.5. EL DOLCE FAR NIENTE.

De festes i esbargiments no en volguéssiu més. Esports, cinematògraf amb audicions de gramòfon, ballarugues cada dos per tres, teatre, serenates, concerts, oficis amb tota esplendor litúrgica, aplecs... (Carner, 1919, p. 922).

4.5.1. PLATGES, LES DE LLORET.

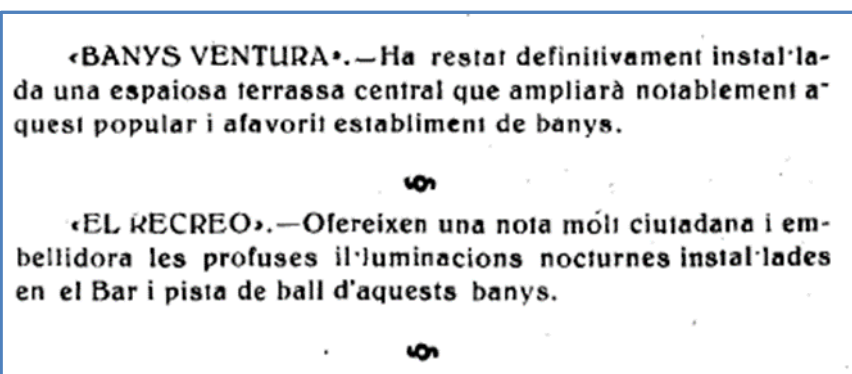
Anem tot seguit a jeure a la sorra. Comparant-los amb el jeure a la sorra, el dormir es groller, l'amor és incòmode, l'amistat és insegura, l'home que menja sembla que s'embotorni, l'home que beu sembla que s'ennuegui. Jeure a la sorra és enaltir-se mitjançant les infiltracions escollides de la mar, del cel, del sol... (Carner, 1919, p. 926).

Històricament, la platja de Lloret era un espai de feina. Una part l'ocupaven les barques dels pescadors i les drassanes. S'hi estenien les xarxes de pesca i la bugada per assecar-se al sol. A la façana marítima miraven els cossos de les cases perquè tenir 'vistes al mar' no es valorava. ja que la platja també es feia servir com abocador d'escombraries, runes i trastos vells.

Amb els primers estiuejants els usos socials de la platja, canvien. Es torna un espai d'oci més. La sorra per jeure i l'aigua per prendre banys de mar. Amb aquest costum, comencen a instal·lar-se els establiments de banys.

Els primers que recull la premsa local són Els Banys d'en Manuel Blasco. Tenia casetes, servei de tovalloles i una tanca que separava els homes de les dones. Posteriorment, aparegueren Els Banys d'en Serafí, "uns banys honestos, amb separació de sexes establerta a base d'una tanca de roba de sac i peces d'esbart" (Fàbregas, 1959, p. 185).

Els anys vint, Els Banys d'en Pelegrí, regentats pel lloretenc Pelegrí Sández, comptaven amb unes instal·lacions més modernes i, a part de vestuaris o tovalloles, també oferien servei de bar, hi tocaven orquestres i celebraven balls nocturns. Obrien de Sant Joan a setembre i s'identificaven pel color blau vistós de les casetes. Abans de la guerra, van passar a anomenar-se Banys El Recreo.

Il·lustració 25 Notícies a la secció de Societat sobre els establiments de Banys. Aires Lloretencs. 15/07/1934. Pàg. 51.

La competència de Els Banys Pelegrí, eren els Banys Ventura. Inaugurats el 1931 per Bonaventura Llibre, eren considerats pels estiuejants com els més selectes. També oferien servei de bar, pista de ball i organitzaven tot tipus d'activitats, des de concursos de bellesa fins a campionats esportius. S'identificaven per unes lones ratllades de color blanc i blau marí (Draper, 2006, p.304-305).

Il·lustració 26 Banyistes gaudint de la platja. Darrera es veuen les casetes de bany i les antigues cases senyorial de Lloret. 1925 ca. Procedència: SAMLM - Fons Maria Antònia Leal i Sayrol. Autor desconegut.

A part dels banys, també van començar a obrir-se al poble establiments tipus quiosc o *xiringuito* amb servei de bar, cafè i terrassa, disposada sobre el passeig marítim o sobre la mateixa sorra de la platja. Acostumaven a ser construccions de fusta, provisionals per la temporada d'estiu, amb taules i cadires per prendre des d'una gasosa a un anís.

❧

KIOSCOS I BANYS.— Han restat definitivament instal·lats en el Passeig de Mn. Verdager els populars "Xiringuitos" i en breu hi restaran damunt la platja els dos establiments de banys.

Il·lustració 27 Notícia sobre els quioscos i banys a la secció de Societat. Aires Lloretencs. 1/06/1935. Pàg. 6.

Amb les casetes de bany i els *xiringuitos*, a floraren també els anomenats *toldos*, que permetien als estiuejants tenir una mica d'ombra. Fets de pals i amb sostre de canya, resguardaven del sol i permetien el pas de l'aire. Algunes famílies pagaven impostos pel dret de tenir-los tot l'estiu i d'altres aprofitaven els *toldos* de les amistats. Eren "el punt de reunió de familiars i amics" (Blanch, 2016, p. 91). Les senyores aprofitaven per fer ganxet i les noies per fer labors: "Aviat, a tots els tenderols, hi haurà senyores i noies fent jerseis" (Carner, 1919, p. 926).

*Il·lustració 28 'Xiringuito' Alimany amb la seva terrassa sobre la sorra i les casetes de bany al fons. 1925 ca.
Procedència: SAMLM - Fons Martínez- Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.*

4.5.2. ELS CASINOS.

I quatre Casinos, el de Baix, el de Dalt, la Nyerra i...Però el darrer Casino mereix paràgraf apart. (Carner, 1919, p. 922).

Els Casinos eren espais culturals i recreatius que oferien al seus socis diferents possibilitats d'oci, des de jugar a les cartes a llegir la premsa o a participar d'una acalorada tertúlia amb la copa en una mà i el puro a l'altra. Eren llocs pensats per homes, les dones només feien acte de presència quan s'organitzava un ball.

A finals del segle XIX es crearen a Lloret dos Casinos: El Casino Industrial i El Círculo Lloretense. Tots dos situats al mateix edifici, a la planta baixa i al primer pis, per això popularment eren coneguts com el Casino de Dalt i el Casino de Baix.

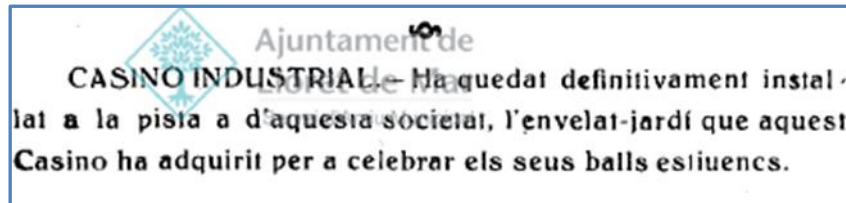
El Círculo Lloretense, o Casino de Dalt, era el Casino dels Senyors. Més exclusiu, acollia gent de classe alta, tant de la vila com estiuejants. En canvi, el Casino Industrial o Casino de Baix, era el Casino dels Pobres, tot i que acollia una gran varietat d'estrats però sempre dintre de la gent més humil. A partir dels anys vint, la política "entrà obertament als locals i les tertúlies s'encengueren" (Draper, 2006, p. 501). El Círculo Lloretense representava posicions polítiques més conservadores i de dretes, enfront del Casino Industrial que s'identificava amb ideologies progressistes i catalanistes.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

Tots dos Casinos rivalitzaven a l'hora d'organitzar les millors activitats i les més concorregudes, ja fossin balls de disfresses, concerts o envelats de festa major (Draper, 2006, p. 501).

Il·lustració 29 Notícia sobre el Casino publicada a la secció de Societat. Aires Lloretencs. 15/08/1934. Pàg. 6.

A l'any 1934, el Casino Industrial va comprar una casa senyorial com a nova seu, més cèntrica i més gran. Tenia previst de dotar-la amb sales de cafè i ball, una biblioteca, sala de billars, sala de jocs, sala de juntes i conferències. El que ens dona una idea de quines activitats oferien. Malauradament, la guerra va interrompre'n el trasllat.

Si abans de la Guerra Civil el Círculo Lloretense "era mirat com a reducte carca" (Domènech, 1992, p. 55), en esclatar el conflicte, el Casino Industrial "fou titllat de 'rojizoide' i incautat pels franquistes" (Domènech, 1992, p. 55).

Il·lustració 30 Construint la pista de ball davant de la seu de Casino Industrial. 1934. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Fauria - Puyol. Autor desconegut.

4.5.3. TEATRE I JOCS FLORALS.

Mereixen esment dues grans festes d'enguany. L'una, una representació d'obres de Moratín i Guimerà, fetes d'una manera que enamorava. (Carner, 1919, p. 922).

La Colònia acostumava a organitzar actes per l'entreteniment d'ells mateixos. Una de les activitats que més èxit de participació i de públic tenia, era el teatre.

Josep Carner i Adrià Gual organitzaren a l'any 1919 un festival de teatre a càrrec dels joves i de les "senyorettes de la colònia" (Fàbregas, 1959, p. 187). Es tractava d'una vetllada en benefici dels pobres on es representaren *El sí de las niñas* de Moratín i *La Baldirona* de Guimerà. La improvisada companyia ho devia fer tan bé que "fins als de Blanes els va agradar. Ja no es pot dir més" (Carner, 1919, p. 924).

Tot i que a les pistes de ball dels banys de platja i als envelats s'acostumava a representar obres de teatre professionals o amateurs, habitualment es feien al Cinema Modern. Construït al 1913, era un espai on es projectava cinema, es feien actuacions teatrals i espectacles de varietats.

Va ser precisament al Cinema Modern on van tenir lloc els dos Jocs Florals de la història de Lloret.

Els primers es van celebrar a l'any 1914 i es van cloure amb el famós discurs de Ruyra defensant la denominació de Costa Serena per al litoral gironí, en lloc de la Costa Brava de Ferran Agulló:

El nom de la costa brava sol suggerir la imatge d'unes ribes poc hospitalàries, abruptes, cavernoses, sinistres, despullades de verdor, amigues de multiplicar tots els sons paorosos de la naturalesa i més ben avingudes amb la tempesta que amb la serenitat. (Fàbregas; 1959, p. 180)

Els segons van ser organitzats per Josep Carner, el qual també va fer de jurat, junt amb Carles Soldevila, Ventura Gassol, Josep Roig i Raventós, Martí Montenys, Josep Carbonell, Manuel Rodés i Rossend Llatas. Joaquim Ruyra i Josep López Picó van ser els presidents d'honor i el pintor Joan Llaverias, el director artístic (Domènech, 1988, p. 78). Llaverias va decorar la sala del Cinema Modern amb "damassos, garlandes, parterres [...]. La Reina de la Festa tenia el seu seient fastuós, bellament dosserat sota un magnífic lloret" (Fàbregas, 1959, 189). S'anomenà Reina de la Festa a la Lutgarda Garriga i Roca, obtingué la Flor en Marià Manent pel poema "Cançó trista" i foren premiats, entre altres, Joaquim Folch i Torres i Carles Riba.

Il·lustració 31 Entrega de premis dels Jocs Florals presidits per J. Ruyra. 1914. Procedència: SAMLM - Fons Guinart - Ball.Ilatinas - Xiberta. Autor desconegut.

4.5.4. SPORTS-LIFE.

Els matins són delitosos a l'aigua, nedant [...]. (Carner, 1919, p. 926).

Els estiuejants començaren a practicar un oci 'més actiu'. S'imposà a la Colònia la pràctica de diferents esports.

Lloret ja gaudia d'un frontó a l'any 1894, el *Frontón Lloretense*, una activitat portada a terme principalment pels vilatans i "alguns aficionats jugaven al criquet" (Domènech, 1992, p. 66).

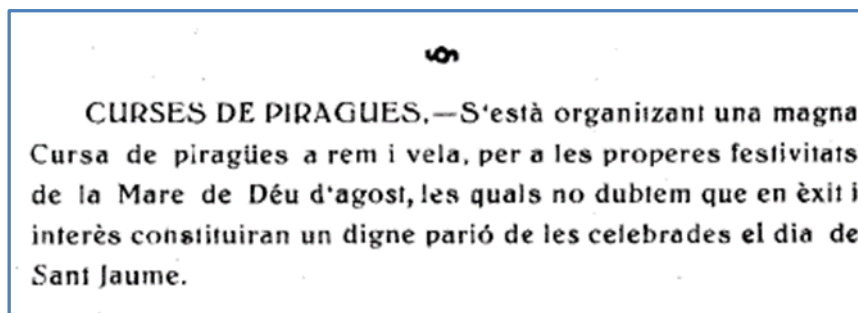
A principis del segle XX, els estiuejants introdueixen el tennis, un esport que ja gaudia d'una certa popularitat entre les classes acomodades. A la mateixa sorra de la platja, s'aplanà un terreny per poder-lo practicar fins que la primera pista es va fer a la part de darrere del palauet modernista de Can Saragossa, on anys més tard, estiuejaria Companys. Es va aplanar i compactar un camp de cultiu per habilitar la pista que feia les delícies entre el jovent de la Colònia.

Tot i que, com ja s'ha comentat, es va projectar una urbanització amb instal·lacions per practicar tennis, frontó o mini-golf, aquestes no es va arribar mai a fer. El *Tennis Club*

de Lloret es va inaugurar a finals dels anys vint i comptava, a més, amb taules de ping-pong, frontó, bar i ball els dissabtes (Draper, 2006, p. 550-551).

El futbol va arribar al poble de la mà del propi Joan Gamper, fundador del Barça. Gamper estiuejava a l'Hotel Costa Brava. Ell va fer créixer la curiositat per aquell esport, aleshores tan exòtic, entre els joves de la vila i no tan joves. De fet, els fills de Gamper van formar part del primer equip que es va organitzar (Fàbregas, 1959, p.191). El primer camp de futbol també va ser un terreny aplanat a la sorra de la platja.

Els estiuejants també introduïren l'afició per les bicicletes i, àdhuc, el ciclisme. Els anys trenta, la Colònia va organitzar diverses curses ciclistes. "En una de les més originals, l'organització lliurà a cada participant un fill i una agulla que calia, abans d'arrencar a córrer, que fossin lliurats a la dama del públic que fos de la seva preferència" (Draper, 2006, p. 407).

Il·lustració 32 Anunci de cursa de piragües a la secció de Societat. Aires Lloretencs. 15/08/1934. Pàg. 6.

Evidentment, els esports que més triomfaven eren els relacionats amb l'aigua. S'organitzaven curses de natació i salts des de penya-segats, on també participava el jovent local. Els establiments de banys a la platja comptaven amb tot un seguit d'activitats nàutiques: piragües, patins, bots de rem o de vela. Hi havia curses de patins de vela, de rems o patins de sèrie, que anaven equipats amb vela i eren més maniobrables (Draper, 2006, p. 439-440). Els anys cinquanta i per iniciativa dels estiuejants, va néixer EL Club Nàutic de Lloret amb activitats de vela, rem i motonàutica.

El waterpolo també va ser un esport força aclamat pels joves estiuejants i els de la vila. Els anys vint, es formaren dos equips, *Els Caterinos* i *Els Vampiros*. Disputaven partits entre ells i amb el poble veí de Blanes, amb gran assistència de públic. (Draper, 2006, p. 310).

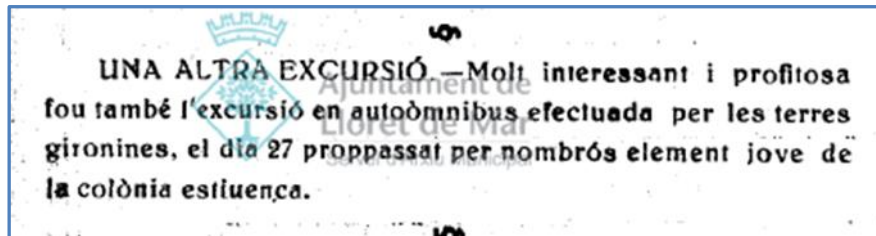
Il·lustració 33 Partit de waterpolo a la platja. 1920. Procedència: SAMLM - Fons Efadós l'Abans Família Fàbregas - Rebollo. Autor desconegut.

Els mateixos estiuejants van introduir al poble un esport sense cap tipus de tradició anterior: el beisbol. L'any 1952 es forma l'equip dels *Pops*, format per gent del poble i majoritàriament de la Colònia. Per això els partits acostumaven a jugar-se a Barcelona (Domènech, 1992, p. 66).

D'aquest oci més actiu formaven part les excursions que la Colònia feia pels voltants de la vila. Anaven a peu fins a les ermites més properes: les Alegries, Sant Quirze, Santa Cristina; o en barca, per gaudir de la resta de cales de la vila: Sa Boadella, Canyelles, Cala Trons... Els pescadors treien uns diners portant a passejar estiuejants en les seves barques.

I quines eixides tan boniques que un hom s'hi permet! Santa Cristina, Tossa [...], cales com la Boadella, que sembla haver de contenir en sos caus impressionants algun oblidat tresor de pirates; Fanals, regular com una pista; Canyelles, on sembla que els pins es barallen amb les ones; Banys, Cala Moresca i altres sojorns memorables de bellesa... (Carner, 1919, p. 926).

A partir dels anys trenta, els joves de la Colònia organitzaven excursions en autocar per visitar poblacions properes: al Montseny, Besalú, Girona... per gaudir del paisatge i del patrimoni.

Il·lustració 34 Notícia sobre l'excursió que va fer la Colònia. Aires Lloretencs. 1/09/1935. Pàg. 7.

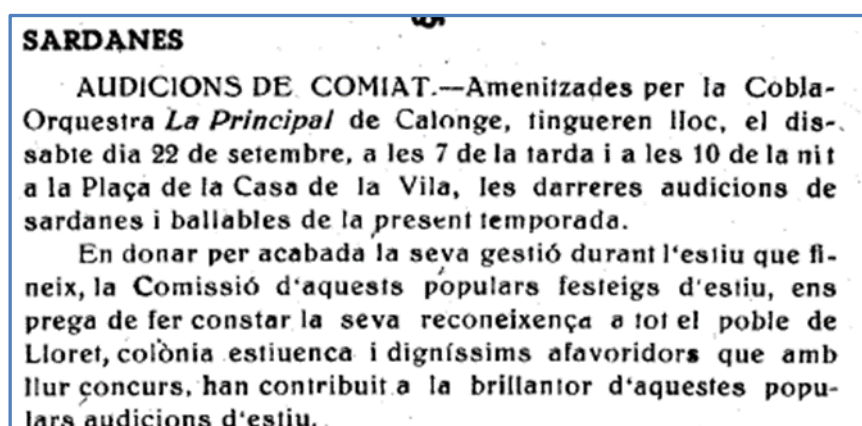
4.5.5. ANIMACIÓ PER A LES NITS D'ESTIU.

No cal amagar que les nits a Lloret són una cosa única en tota la costa. (Carner, 1919, p. 926).

Les activitats nocturnes eren el colofó d'aquells llargs dies de *dolce far niente*. Com escriu Carner(1919), “la nit a Lloret comença a les onze, que és quan la gent a acabat de sopar”. (p. 926)

Començava amb un passeig per trobar-se amb les amistats, engegar les primeres converses, deixar-se veure i ser vistos. I després es dirigien vers el recital de poesia, de piano, de cant o de dansa que hi hagués programat.

Potser aquella nit tocaven sardanes, a les pistes de ball dels Banys o dels *xiringuitos*. Des de l'any 1922, cada dissabte a la nit, tret dels anys de la Guerra Civil, s'hi ha ballat sardanes a la Plaça de l'Ajuntament.

Il·lustració 35 Comiat de les sardanes organitzades cada estiu per l'Ajuntament. Aires Lloretencs. 1/10/1934. Pàg. 10.

O hi havia ball a l'elegant saló del Círculo Lloretense, el Casino preferit de les famílies benestants. Dansaven a ritme de vals, polca, pasdoble, bolero... I, a mesura que les

modes canviaven, a ritme de *twist* o *rock'n'roll*. La mateixa música sonava a les pistes de ball dels Banys però a l'aire lliure. Si tocava ball de disfresses, es gaudia amb delit gairebé infantil. I per la Festa Major de Santa Cristina, el ball es traslladava a l'envelat on vilatans i estiuejants lluien les seves millors gales.

Il·lustració 36 Passeig de mar ple de gent amb els envelats de Festa Major. 1910 ca. Procedència: SAMLM - Fons Martínez - Planas. Autor: Emili Martínez i Passapera.

4.6. HOSTES VINGUEREN...

La relació de la Colònia amb la gent del poble, com afirma Estivill (1979) “van de l’extrem en la qual la dominació de classe i econòmica s’expressa i genera la servitud i l’oposició”. (p. 192)

Una bona part dels lloretencs rebien els estiuejants picant de mans, en aquesta actitud de servitud. La seva arribada significava feina i augment d’ingressos. Les dones que hi treballaven com a minyones o cuineres a les seves torres i a l’hivern els guardaven les claus de la casa; els comerços del poble: carnisseries, fleques, botigues de roba, pastisseries...que animaven els nouvinguts a visitar les seves botigues i a degustar els productes típics del poble; aquelles famílies que regentaven les fondes, els hotels, els banys, els *xiringuitos* o llogaven cases també els esperaven amb candeletes.

El poble es prepara per a acollir dignament la temporada d'estiueig que anem a començar.

Il·lustració 37 Notícia a la secció de Societat, poques setmanes abans de l'inici de la Guerra Civil. Aires Lloretencs. 15/06/1936. Pàg. 7.

La Colònia responia amb diferents actes, concerts, balls, teatre, sardanes... per recaptar diners en benefici del poble, assumint un paper paternalista i amagant darrere de tan bona intenció les ganes demostrar el seu nivell econòmic. Una bona excusa per trobar-se i festejar-ho.

FESTIVAL POPULAR A SANTA CLOTILDE.— Fou immensa la gernació de Lloret que el segon diumenge de setembre es traslladà a aquesta encisadora vila per tal de gaudir del grandios festival amb què d'alguns anys ençà ens té enllaminats el seu propietari Dr. Roviralta. Pognérem fruir una volta més d'una festa bellament organitzada, així com de l'extraordinària formosor d'aquells tan extensos jardins, tresor de la nostra Costa Brava.

VETLLADA BENEFICA.— Organitzada per la família Conti tingué lloc en el magnífic saló de la seva propietat una artística vetllada de beneficència, en la qual hi prengueren part el quadre dramàtic del Casino Industrial amb el drama d'En Guimerà «PATI - BLAU», i distingits joves i senyorettes de la Colònia amb un fragment de «Violetas Imperiales», «Cebes al Cap», «Marinerito» i d'altres. Tothom en quedà molt complagut.

Il·lustració 38 Balls i vetllades benèfiques organitzades per la Colònia a benefici dels més desfavorits. Aires Lloretencs. 1/10/1933. Pàg. 7.

A la premsa local apareix cada estiu un article on es demana als 'bons estiuejants' que, abans de marxar, deixin un donatiu en un acte de caritat fraternal. Recordant que la vila els acull de manera hospitalària, però que després de l'estiu, arriba el cru hivern.

Il·lustració 39 Article dirigit a la Colònia d'estiuejants per a que facin donatius econòmics per la gent del poble. Aires Lloretencs. 1/09/1934. Pàg. 9.

Hi havia col·laboració en determinades activitats. En els actes organitzats per l'Ajuntament o per diferents entitats es convidava sempre a participar a la 'distingida Colònia Estiuenca', com si fos un ens amb categoria pròpia. Així es recull en molts cartells o anuncis de l'època. La majoria d'activitats que compartien eren de caire esportiu, com els equips de futbol, waterpolo o les curses de natació.

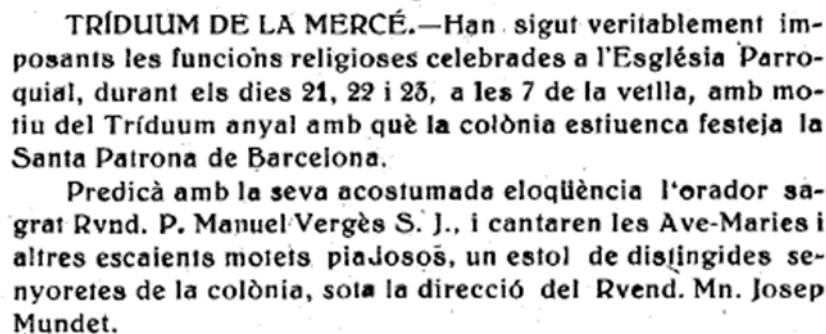

Il·lustració 40 Publicitat dels Banys Ventura per la Festa Major. 1946. Procedència: SAMLM - Fons Martínez - Passapera.

També participaven plegats en festivitats religioses. Algunes d'elles, organitzades directament per la Colònia.

El mes de setembre, poble i Colònia acostumaven a fer un aplec a l'ermita de les Alegries. Es celebrava una missa que hom coneixia com 'la Salve de la Colònia'. Una mena de comiat espiritual. Servia per què uns donessin les gràcies pel bon estiu i els altres, els desitgessin salut per tornar l'any proper.

Igualment, per la Mercè, la Colònia celebrava un *Triduum* per festejar el dia de la Patrona de Barcelona. Precisament aquest acte, marcava el final de les vacances.

TRÍDUUM DE LA MERCÉ.—Han sigut veritablement imposants les funcions religioses celebrades a l'Església Parroquial, durant els dies 21, 22 i 23, a les 7 de la vella, amb motiu del Tríduum anyal amb què la colònia estiueenca festeja la Santa Patrona de Barcelona.

Predicà amb la seva acostumada eloqüència l'orador sagrat Rvnd. P. Manuel Vergès S. J., i cantaren les Ave-Maries i altres escaients motets piadosos, un estol de disjüngides senyoretetes de la colònia, sota la direcció del Rvend. Mn. Josep Mundet.

Il·lustració 41 Per acomiadar-se, la Colònia celebrava tres misses amb motiu de les Festes de la Mercè. Aires Lloretencs. 1/10/1934. Pàg. 10.

Aquest esperit de servitud s'instal·là també en la premsa local. El diari *Aires Lloretencs*, amb la prosa florida de l'època, sempre feia el joc a la Colònia, lloant totes les seves virtuts, agenollat davant la seva presència. Des del seu editorial, cada any, al final de l'estiu, s'acomiadava dels il·lustres estiuejants assegurant que el poble els trobaria a faltar (El nostre ressorgiment, 1933, p.1).

Però la realitat era que ambdues parts estaven força distanciades. "El poble [...] mai no va simpatitzar gaire amb els estiuejants[...]. Tampoc la Colònia, per la seva banda, no acostumava a barrejar-se amb els veïns, almenys amb una certa classe de veïns" (Fàbregas, 2010, p.133). Més clar no ho podia explicar en Fàbregas.

Aquesta segregació quedava palesa inclús en els llocs d'esbarjo. La Colònia anava al Casino de Dalt, als banys i als xiringuitos de la platja. El poble freqüentava el Casino de Baix i la taverna de pescadors La Nyerra. Durant la Festa Major de Santa Cristina, la Colònia acompanyava a les autoritats, tenia un lloc preferent, fins i tot el seu propi envelat. "Per a ser admès en els cercles i a les reunions dels estiuejants calia ser estiuejant" (Fàbregas, 2010, p. 134).

L'oposició del poble es va manifestar de diferents maneres. La premsa local ho recull. Hi havia queixes per l'aprofitament que feien dels recursos naturals, com l'aigua.

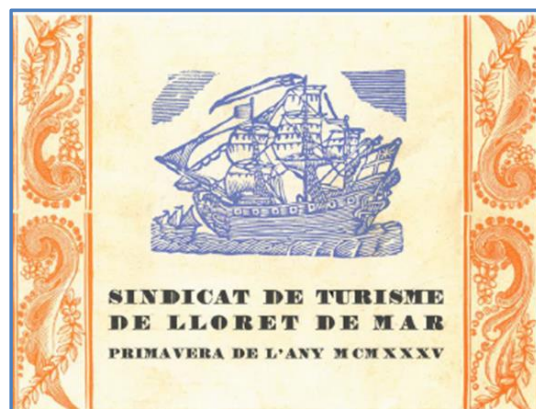
Davant l'increment de població els mesos d'estiu, les mines del poble no donen per abastir tothom i els vilatans protesten perquè veuen reduït el subministrament (El problema de les aigües, 1936, p.1).

Els anys trenta arriben les primeres veus que clamen contra la immoralitat a les platges. S'insta a les autoritats a lluitar contra el relaxament moral que suposa vestir-se després del bany al passeig marítim i no a la mateixa platja (De la immoralitat encara, 1935, p.1).

La protesta més sonada tingué lloc l'any 1934 quan s'intentava construir un hotel balneari a la mateixa platja de Santa Cristina. A part de ser un paratge natural, Santa Cristina ocupa un lloc sagrat al cor de tots els lloretencs. En assabentar-se el poble que s'havien començat les obres, es reuní espontàniament una massa de gent per destruir el material fet servir a l'obra. De fet, en un parell d'ocasions més, els pescadors van anar de nit a la platja per derruir el que es construïa de dia.

L'Ajuntament de Lloret ja començava a veure l'afluència de visitants a les seves platges com quelcom a preservar i regularitzar. A més, algunes veus ja demanaven algun tipus de promoció per atraure encara més visitants. El turisme comença a veure's com una futura font de riquesa i s'insta que hi hagi més participació a l'hora de fer cartells propagandístics, concursos, festivals...i a fer un esforç col·lectiu per a transformar el poble en un centre turístic (Turisme, 1934, p.1-2).

A l'any 1932, es crea el primer Sindicat de Turisme del poble. Un any més tard, l'alcalde de Lloret participa a l'Assemblea de Turisme celebrada a Palafrugell amb representants d'altres municipis. En aquella assemblea es feia palesa la necessitat de fer publicitat de la costa, editant mapes i guies turístiques, a més de la millora de les carreteres o la catalogació de patrimoni històric (Turró, 2005, p. 41).

Il·lustració 42 Logotip del Sindicat de Turisme de Lloret de Mar per a un opuscle amb motiu de les Festes de Primavera. 1935 ca. Procedència: SAMLM - Fons Fàbregas - Barri.

4.7. ANY I DE L'ERA TURÍSTICA. 1950.

Després de la Guerra Civil, segons Estivill (1979), a Lloret hi treballava un terç de la població. Tres de cada cinc lloretencs que treballaven ho feien en el sector primari. Cultius dedicats a la vinya, l'horta i el cereal, la patata primerenca i amb una certa ramaderia ajudaven a viure a la població. La pesca, les puntaires, espardenyers i tallers de gènere de punt, definien l'economia. Amb el patró de pesca i el propietari agrícola convivia 'els Senyors de sempre', és a dir, notaris, metges, farmacèutics, el rector...El temps de la navegació a vela, de les drassanes, del comerç amb Amèrica i de la indústria del suro, només era un record d'un passat poderós, del qual encara restaven les cases d'*americanos* i algunes famílies de renda naviliera. L'any 1945, només un 3'66% de la població que treballava, ho feia a l'hoteleria. (p. 188-189)

Després de la Segona Guerra Mundial, amb la recuperació econòmica europea, comencen a arribar els primers turistes estrangers. En un inici, coincideixen amb aquells membres de la Colònia que ja estiuejaven al poble des de dècades abans, però amb el temps els superaren.

Barbaza(1988) dona tres raons per les quals, el turisme va arrelar tant a Lloret en comparació amb altres poblacions de la Costa Brava. En primer lloc: la bellesa de les seves platges, des de petites cales a l'amplitud de la Platja Gran. En segon lloc: la bona disponibilitat. Així com a poblacions veïnes hi havia altres activitats econòmiques que donaven feina a la població, ja sigui una indústria o un port, Lloret tenia una economia local molt minsa. El turisme es va veure com l'alternativa a la pesca i al camp. En tercer lloc: l'habilitat de comprendre les exigències del turisme i de preocupar-se tant del seu allotjament com del seu oci. Per això, aviat va rebre la fama de ser el poble més obert i dinàmic de tota la Costa Brava. El lloc ideal per gaudir de tot tipus de diversions diürnes a la platja i d'una animada vida nocturna. (p. 311-312)

L'any 1950, Lloret comptava amb poc més de 3.000 habitants, "només vuit hotels amb unes dos-cents sis places, nou bars i restaurants, dues sales de festes i una sola agència de viatges" (Domènech, 1992, p. 86). Davant l'allau de visitants, els lloretencs invertiren els diners en la creació d'una oferta hotelera i d'entreteniment. Com deia Fàbregas(1959), "en cada marrec de platja hi ha en potència un hotel" (p. 222). Per poder satisfer l'alta demanda d'allotjament, les cases particulars oferien habitacions, s'obriren hostals, les antigues cases senyoriales es convertiren en hotels i es construïren de nous sobre antigues vinyes. S'obriren bars, restaurants, discoteques, sales de ball...i els comerciants de sempre reorientaren els productes dels seus negocis (Draper, 2006, p. 401).

L'any 1963, Lloret tenia cent seixanta-quatre hotels i "disposava de tantes places hoteleres com Sitges, Torremolinos i Benidorm junts" (Draper, 2006, p. 111). La pesca

estava en declivi pels propis problemes del sector, però també per la manca d'un port i per la dedicació dels pescadors a altres feines relacionades amb el turisme. L'agricultura i l'explotació del bosc queden desmantellats. Els cereals i les vinyes es transformen en urbanitzacions. L'artesanat tradicional ha desaparegut i ara hi ha un de nou que també depèn del turisme. Han crescut les empreses relacionades amb la construcció. Un de cada dos lloretencs que treballa, ho fa en el tercer sector. El poble viu una enorme expansió demogràfica per l'arribada de ma d'obra migrant. De 1962 a 1973, la població creixia el 110 % (Estivill, 1979, p. 189-191).

Aquest canvi de model econòmic comportà també transformacions en l'urbanisme. Encara als anys cinquanta els hotels o les pensions que es construïen de nou ho feien al centre del poble. A partir dels anys seixanta, el centre es queda petit. Moltes cases senyoriales situades davant de mar són derruïdes per aixecar hotels o blocs d'apartaments. Els propietaris de les terres agrícoles que envoltaven el terme se les van venent: així comencen a proliferar nous hotels a d'altres zones del poble. S'inicia un creixement expansiu del municipi que conclou amb la construcció de quaranta-dos urbanitzacions per a segones residències. La febre urbanística no respectà masies, sènies, safareigs i degradà les "marines i boscatges" de Ruyra.

Veient el que passaria després, Fàbregas(2010) recomana als pobles de la Costa Brava posar una xifra romana darrera del 1950 que indiqués "l'inici i la successió de l'Era Turística a la nostra terra". (p. 53)

Il·lustració 43 Cartell a l'entrada de Lloret en diferents idiomes. 1959. Procedència: SAMLM - Fons Becker. Autor: Albert Becker.

4.8. UN MUSEU DINS D'UN CASTELL.

El Castell de Santa Maria és més conegut pels vilatans i forans com el Castell d'en Plaja, en referència al cognom del seu promotor, Narcís Plaja, que el va fer aixecar en un racó gairebé verge de Sa Caleta, refugi natural dels pescadors, a la part nord de la platja gran de Lloret de Mar.

Narcís Plaja i Martí va néixer l'any 1901 a Girona on, més tard, dirigiria una empresa familiar de galetes amb uns vint treballadors al seu càrrec. L'empresa tenia una sucursal a València que dirigia el seu germà Martí.

Il·lustració 44 Fàbrica de galetes Plaja a Girona. Foto publicada al grup de Facebook "Tu no ets de Lloret si no..." el 28/01/2017 per Josep Lluís Casanovas Olmos.

Il·lustració 45 Narcís Plaja. Foto publicada al grup de Facebook "Tu no ets de Lloret si no..." el 28/01/2017 per Josep Lluís Casanovas Olmos.

Narcís Plaja estava casat amb Maria Vilà i Ruyra, neboda de l'escriptor Joaquim Ruyra i va tenir dues filles, la Pilar i la Maria Rosa, hereves del Castell després de la seva mort al 1989.

En una entrevista concedida a la revista *Lloret Gaceta*, el mateix Narcís Plaja explica que, els estius de l'any 1933 al 1935, els passaven a un hotel de Blanes per estar a prop de la família Ruyra i perquè al seu pare li agradava molt pescar:

Conociendo la afición arraigada de mi progenitor, le prometí que en cuando hallase un terreno limítrofe al mar, lo compraría para construirle un pescadero para él. Me pasé todos los domingos de un invierno buscando en la Costa Brava, el sitio apropiado para poder ofrecerlo como obsequio a mi buen padre. (Rubio, 1980, p. 7)

Després d'un temps buscant terreny a Blanes, la sort va voler que un dia, mentre feia gestions pel seu negoci a Lloret, trobés un anunci en quatre idiomes oferint un terreny a prop del mar. "Fue para mí una profunda alegría al haber hallado lo que tanto buscaba" (Rubio, 1980, p. 7).

Segons consta al Registre 2 de la Propietat de Lloret de Mar, la compra de quatre-cents metres quadrats més dos-cents metres quadrats de pendents i roques limítrofes es va escripturar pel notari de Blanes el 23 de desembre de 1935. Es permetia, a més, la construcció d'un camí per arribar a la finca des de la platja de Sa Caleta i d'un pou. Es pot consultar l'expedient a l'annex III.

L'arquitecte Isidor Bosch, amic de la família, va ajudar a fer tots els càlculs i la supervisió de la construcció, seguint el disseny de l'edifici dibuixat pel propi Sr. Plaja. Es va fer servir la mateixa pedra extreta del penya-segat per aixecar-lo "sin destruir la belleza natural del paisaje" (Rubio, 1980, p. 7). En aquesta mateixa entrevista, l'industrial es plany que la Guerra Civil va impedir la totalitat de la construcció i que el Castell es va quedar a mitges. Per tant, deduïm que el seu desig era fer un edifici encara més gran. I també es dol que el seu pare "que tanto yo quería, murió sin poder estrenar su pescadero" (Rubio, 1980, p. 7).

L'edificació en un paratge natural com aquell va aixecar tot tipus de crítiques entre els lloretencs, però en l'actualitat cap d'ells pot negar que és tota una icona del poble.

Il·lustració 46 Paratge de Sa Caleta amb el Castell d'en Plaja encara sense construir. 1925. Procedència: SAMLM - Fons Surís - Vilaró. Autor: Josep Surís i Boadas.

Davant l'esmentada impossibilitat de visitar el Castell per dintre, ens l'hem d'imaginar tal i com el descriu Josep Lluís Casanovas (2015) en la seva novel·la per boca del propi arquitecte, Isidor Bosch:

Construiré dues torres separades per una muralla d'uns vint metres. Una serà més gran que l'altra. La més ampla farà la funció de torre d'homenatge. Hi haurà una casa on tindràs tots els elements necessaris. I la torre petita, més prima, servirà per a col·locar una escala de cargol que donarà accés a cada planta del Castell. Hi haurà dues plantes i un soterrani. Un espai per encabir una petita capella i un per la biblioteca.

En la planta baixa, he situat una habitació pel servei, una altra per les nenes i una altra com a dormitori principal. Disposareu d'una cuina i d'un gran menjador que ocuparà la superfície sencera de la torre. La llum entrarà per cinc i disposaràs d'una sortida a una galeria coberta amb tres grans finestres d'arc apuntat que donaran de cara al mar.

Disposareu d'un lavabo i d'una estança on hi haurà instal·lada una estufa de ferro. En la segona planta hi tindreu un bany i una petita habitació al costat del dormitori que ocuparà la planta sencera de la torre amb sortida a una terrassa. (p. 96-97)

Segons fonts properes a l'Ajuntament¹, el Castell es va vendre a DENNIMAX INVEST S.L., empresa constituïda a l'any 2015, domiciliada a Castell-Platja d'Aro, dedicada al sector immobiliari i amb dos administradors solidaris, Oleg Uspenskiy i Maria Uspenskaia. (BORME, 2015). Ha estat impossible trobar l'any de la venda.

¹ Aquestes fonts volen mantenir-se anònimes.

Il·lustració 47 Obres de construcció del Castell d'en Plaja. 1939 ca. Procedència: SAMLM -Fons Josep Maria Coll i Parés. Autor: Josep Maria Coll i Parés.

La transformació urbanística que va viure Lloret de mar en els anys del *boom* turístic va fer que desapareguessin les vinyes, que s'aixequessin hotels arreu, que es construïssin urbanitzacions i que s'enderroquessin la majoria de les cases senyorials que aquells estiuejants de principi de segle XX es van construir per passar els seus llargs estius. L'única d'aquest tipus que continua dempeus és el Castell d'en Plaja.

5. CONCLUSIONS.

Lloret de mar és un centre turístic que rep més d'un milió de visitants l'any. Com a destí madur, ja fa temps que pateix el desgast d'un model turístic basat en el sol i la platja. Per això, des de fa uns anys s'estan portant a terme en el municipi diverses iniciatives, tant públiques com privades, per atraure una oferta complementaria, com pot ser l'esportiva, el turisme de congressos o el turisme cultural.

L'oferta cultural del poble està recollida en el Museu Obert de Lloret (MOLL) del qual formen part tots els espais patrimonials públics, des dels jardins de Santa Clotilde fins a la Casa-Museu indiana de Can Font. Amb més de 150.000 visitants, el MOLL permet als vilatans i als turistes conèixer aspectes relacionats amb la història de la vila. L'esforç de difusió mitjançant visites guiades en idiomes, tallers o visites teatralitzades permet arribar cada vegada a un públic més ampli i divers, on he posat el meu granet de sorra coma guia.

En aquesta oferta cultural i patrimonial es detecta un buit important. Un poble que és sinònim de turisme no té cap espai dedicat a parlar del seu desenvolupament ni de tots els canvis que comportà. Els inicis del turisme, en general, són una part de la història poc estudiada, no així el *boom* turístic i les seves conseqüències. A Lloret li convindria saber d'on ve per entendre on està.

Un bon espai per acollir un futur museu dedicat als inicis del turisme a la vila podria ser el Castell d'en Plaja. No només és una imatge icònica de la vila, sinó que també la 'torre' d'un d'aquells primers estiuejants.

Aquest treball ha presentat una museologia per a l'interior del Castell, avui privat, per si mai passa a mans públiques. Una aposta cultural per arrodonir la visita a un lloc tan emblemàtic i que gaudeix de tan bones vistes.

Una oportunitat per què el futur visitant conegui el passat més proper de la vila i que entengui que el turisme no va arribar del no res, sinó que Lloret ja en tenia un d'històric.

Evocar l'atmosfera d'aquells estiuejants de principi de segle passat, els seus banys de platja, els seus balls al Casino. Conèixer qui eren, com arribaven, on s'allotjaven, i com passaven els seus llargs estius. Entendre com acull un poble de xarxes de pesca esteses i vinyes vora el mar, a unes famílies foranes amb tan alta capacitat econòmica. I com, quan començava a arrencar un nou model econòmic, la Guerra Civil ho esborra tot. La recuperació econòmica de l'Europa dels anys cinquanta comporta l'arribada de turistes estrangers i els autèntics canvis. Lloret s'esforça per acollir un allau de visitants i proporcionar-los entreteniment. Tothom hi abocà la butxaca i l'esperit.

En resum, posar les bases teòriques per a una propera museografia.

Personalment i com a agent turístic, aquest treball m'ha permès un viatge al passat en un temps de confinament on el present és ple d'interrogants sobre el futur del turisme.

6. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.

Ajuntament de Lloret de Mar. (2020). Augmenten un 5% els visitants al patrimoni cultural de Lloret durant el 2019. <https://www.lloret.cat/ajuntament/comunicacio-i-publicacions/notes-de-premsa/augmenten-un-5-els-visitants-al-patrimoni-cultural-de-lloret-durant-el-2019>

Alonso Fernández, L. (1999). *Introducción a la nueva museología*. Madrid: Alianza Editorial.

Barbaza, Y. (1988). *El Paisatge humà de la Costa Brava*. Barcelona: Edicions 62.

Blanch i Masferrer, A. (2016). *Records d'infantesa*. Lloret de Mar: Club Marina Casinet.

BORME. (2015). Dennimax Invest Sociedad Limitada. Constitució. *Boletín Oficial Del Registro Mercantil*, (95), 22331-22336. <https://www.boe.es/borme/dias/2015/05/22/pdfs/BORME-A-2015-95-17.pdf>

Capel, H. (2019). Geocrítica: Bañerios, Salud, Veraneo y Literatura. *Revista Bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales. Universitat de Barcelona.*, (24), 1-8. <https://www.raco.cat/index.php/Biblio3w/article/view/360135>

Carner, J. (1919). Lloret, Paradís Gentil. *D'Ací d'Allà*, (10), 916-926. <http://www.lluisvives.com/servlet/SirveObras/01372720868028627312680/ima0017.htm>

Casanovas, J. L. (2015). *El castell de Lloret*. Lloret de Mar: Josep Lluís Casanovas.

Ciuró i Gabarró, J. (2011). *La Costa Brava de los años sesenta*. Lloret de Mar: Club Marina Casinet.

Correyero Ruíz, B. (2004). La administración turística española entre 1936 y 1951. El turismo al servicio de la propaganda política. *Estudios Turísticos*, (163-164), 55-79. <http://hdl.handle.net/10952/3143>

De la immoralitat encara. (1935). *Aires Lloretencs*, (47), 1. <https://www.lloret.cat/pandora/viewer.vm?id=0000000684&page=1&search=&lang=ca&view=premsa>

Domènech i Moner, J. (1992). *Lloret de Mar*. Girona : Diputació de Girona/ Caixa de Girona.

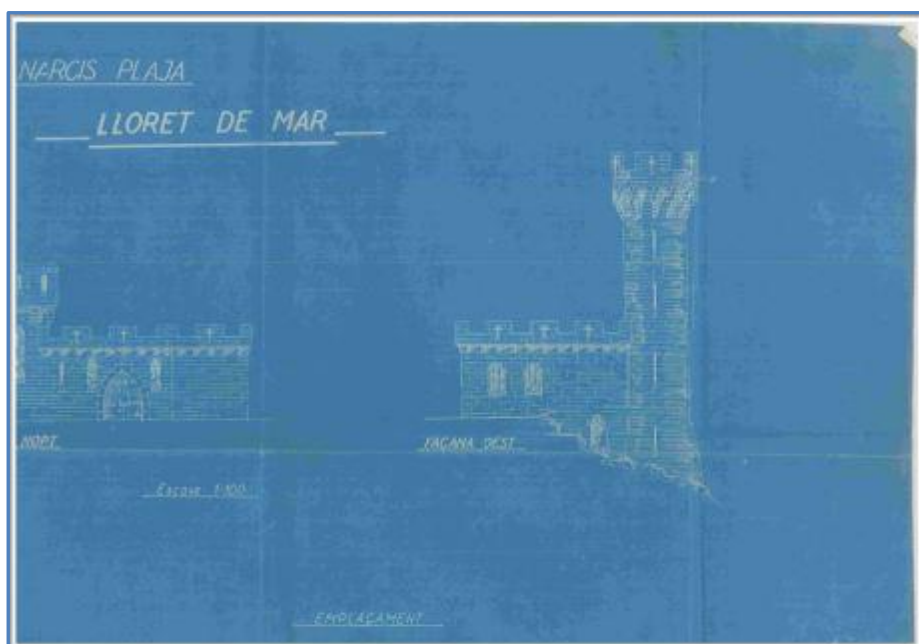
- Domènech i Moner, J. (1988). *Joan Llaverias: pintor de Lloret*. Lloret de Mar: Ajuntament de Lloret de Mar.
- Draper i Costa, J. (2006). *L'Abans. Recull gràfic de Lloret de Mar (1885-1965)*. El Papiol: Efadós.
- El nostre ressorgiment. (1933). *Aires Lloretencs*, (2), 1.
<https://www.lloret.cat/pandora/viewer.vm?id=0000000684&page=1&search=&lang=ca&view=premsa>
- El problema de les aigües. (1936). *Aires Lloretencs*, (66), 1.
<https://www.lloret.cat/pandora/viewer.vm?id=0000000863&page=1&search=&lang=ca&view=premsa>
- Estivill, J. (1979). Lloret de Mar: destruccions i resistències d'un poble en mans del turisme. *Papers. Revista de Sociologia*, (10), 175.
<https://doi.org/10.5565/rev/papers/v10n0.1107>
- Fàbregas i Barri, E. (1959). *Lloret de Mar. La història marinera, el turisme, l'esperit*. Barcelona: Selecta.
- Fàbregas i Barri, E. (2010). *Vint anys de turisme a la Costa Brava (1950-1970). Cara i creu d'una època divertida*. (Segona Ed). Lloret de Mar: La Costa Publicacions SL.
- Figueras Capdevila, N. (2015). Jocs florals i estudis locals. El cas de la comarca de la Selva. *Plecs d'història local*, (157), 8-10.
<https://www.raco.cat/index.php/Plecs/article/download/295525/384206>
- Figueras Capdevila, N. (2016). Estiueig, premsa i literatura: estímuls creuats. *Plecs d'Història Local*, (163), 8-10.
<https://www.raco.cat/index.php/Plecs/article/view/331722>
- Garay Tamajón, L. A. (2007). El Ciclo de evolución del destino turístico. Una aproximación al desarrollo histórico del turismo en Cataluña (Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona). <http://tdx.cat/handle/10803/4078>
- Garay Tamajón, L. A., & Cànoves Valiente, G. (2009). El desarrollo turístico en Cataluña en los dos últimos siglos: una perspectiva transversal. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, (53), 29-46.
<https://www.raco.cat/index.php/DocumentsAnalisi/article/view/130727>
- Garay Tamajón, L. A., & Cànoves Valiente, G. (2010). Un análisis del desarrollo turístico en Cataluña a través del ciclo de evolución del destino turístico. *Boletín de la Asociación de Geógrafos Españoles*, (52), 43-58. <http://bage.age-geografia.es/ojs/index.php/bage/article/download/1162/1085>.

- Hernández Hernández, F. (1994). *Manual de museología*. Madrid: Síntesis.
- ICOM. (s.d.). Definición de museo. <https://icom.museum/es/recursos/normas-y-directrices/definicion-del-museo/>
- Mundet i Cerdan, L. (2000). De l'estiueig dels forasters a la invasió dels visitants. *Revista de Girona*, (200), 107-116.
<http://www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/109335/136861>
- Pagès i Jordà, V. (2014). Clàssics revisitats - Ferran Agulló, inventor de la Costa Brava. *Revista de Girona*, (287), 66-68.
<https://www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/288271>
- Poulot, D. (2011). *Museo y museología*. Madrid: Abada.
- Puigvert, J. M. (2002). Les colònies d'estiuejants (1865-1936). *Revista de Girona*, (215), 76-82. https://dugi-doc.udg.edu/bitstream/handle/10256/4138/colonies_estiuejants.pdf?sequence=1
- Puigvert, J. M., & Figueras Capdevila, N. (2016). L'estiueig: canvis de model, decadència i patrimonialització. *Plecs d'Història Local*, (163), 11-12.
<https://www.raco.cat/index.php/Plecs/article/view/331723/422427>
- Rubio Cordón, F. (1980). Un símbol de Lloret: El Castillo de Plaja. *Lloret Gaceta*, (239), 5-6.
<https://www.lloret.cat/pandora/viewer.vm?id=0000019388&page=5&search=&lang=ca&view=premsa>
- Soler, G. (1995). *L'estiueig a Catalunya, 1900-1950*. Barcelona: Edicions 62.
- Tatjer Mir, M. (2016). L'estiueig a la platja (1850-1936). *Plecs d'Història Local*, (163), 5-7. <https://www.raco.cat/index.php/Plecs/article/view/331721>
- Turisme. (1934). *Aires Lloretencs*, (17), 1-2.
<https://www.lloret.cat/pandora/viewer.vm?id=0000000254&page=1&search=&lang=ca&view=premsa>
- Turisme de Lloret. (2020). *Dossier de premsa Lloret de Mar 2020*. Lloret de Mar: Ajuntament de Lloret de Mar.
- Turró i Anguila, J. (2005). Planificació i promoció turística a la Costa Brava dels anys 30. *Revista de Girona*, (230), 39-45.
<https://www.raco.cat/index.php/RevistaGirona/article/view/95981>

7. ANNEXOS.

ANNEX I.

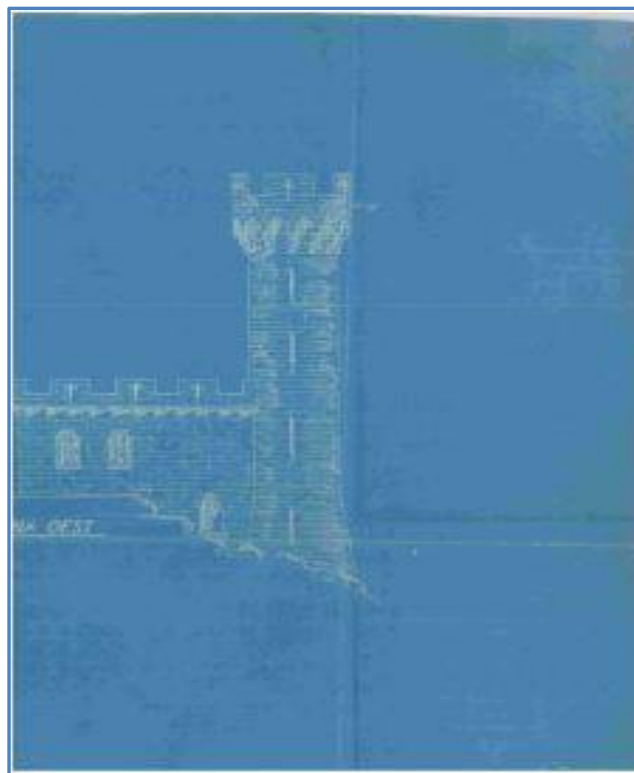
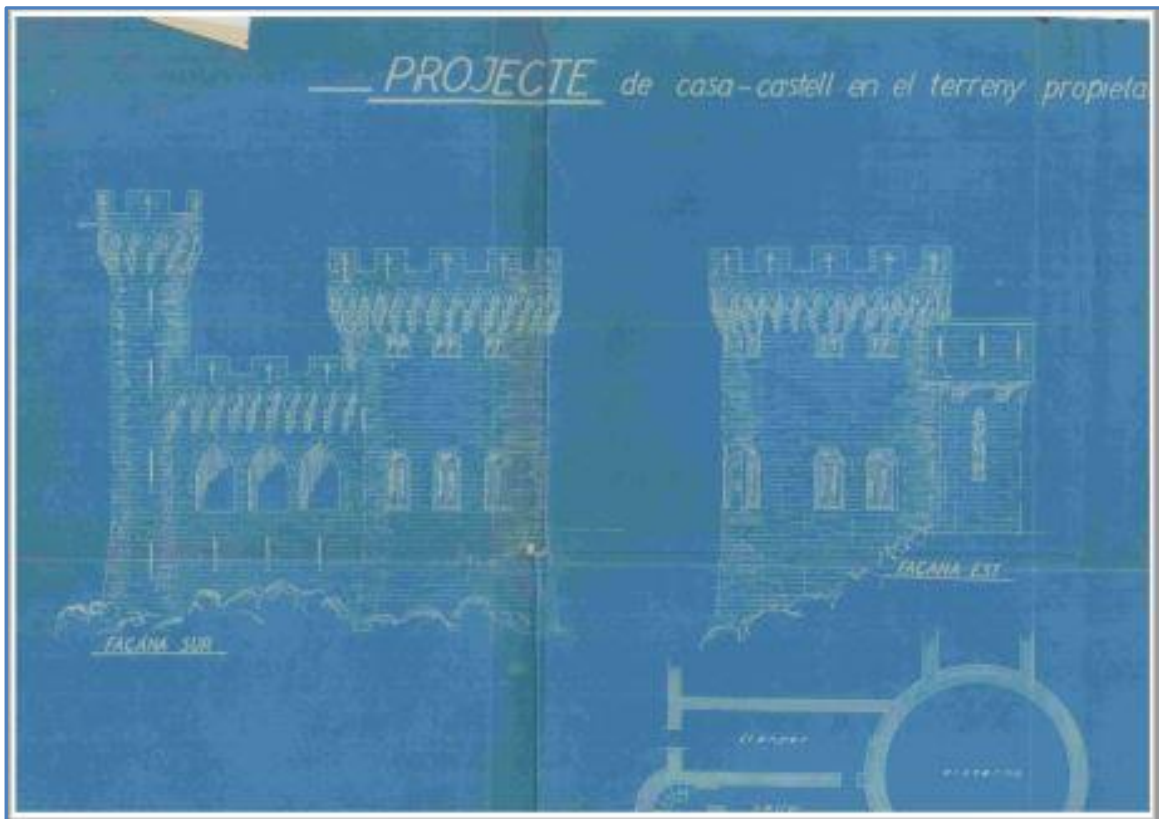
Plànol de projecte d'habitatge unifamiliar aïllat a nom de Narcís Plaja. Camí de Sa Caleta 5. Lloret de Mar. Conegut com a Castell d'en Plaja o Castell de Santa Maria. 1935. Procedència: SAMLM (Servei Arxiu Municipal Lloret de Mar).

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

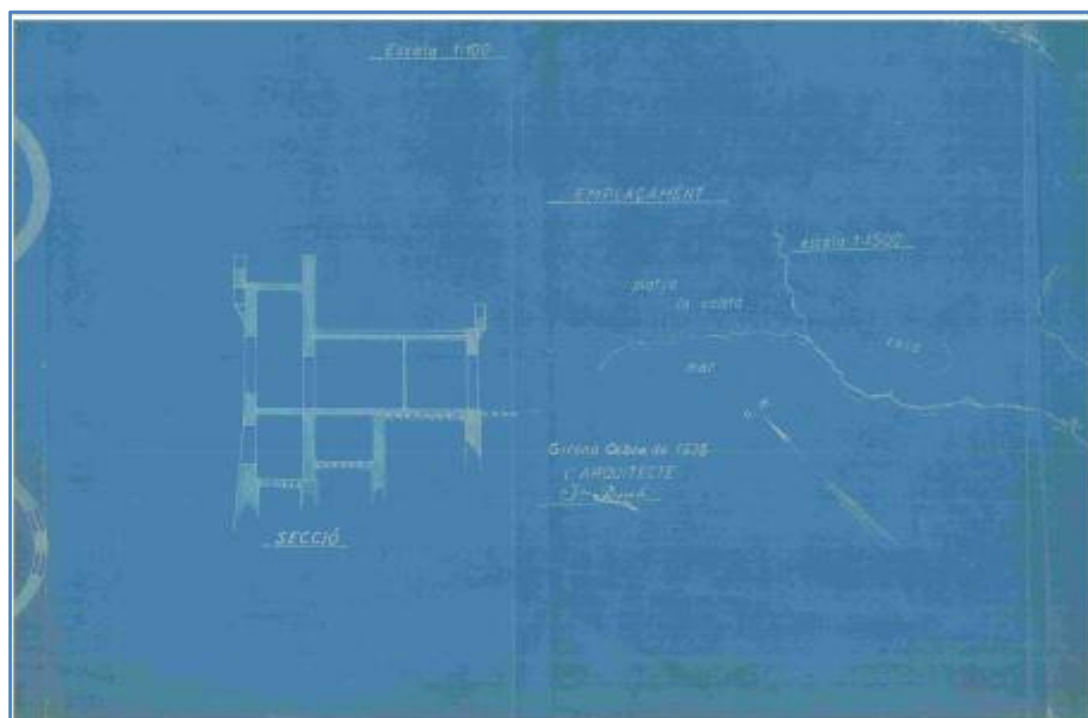
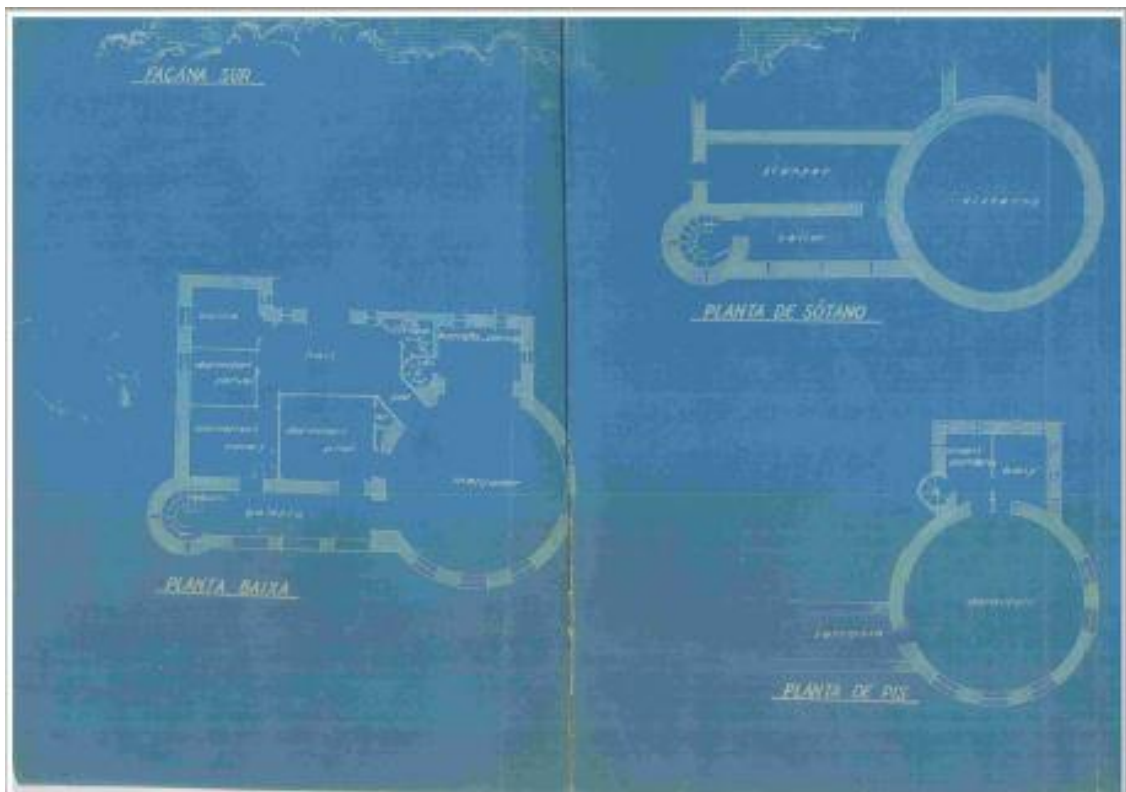
Ana María Peña Rovira

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

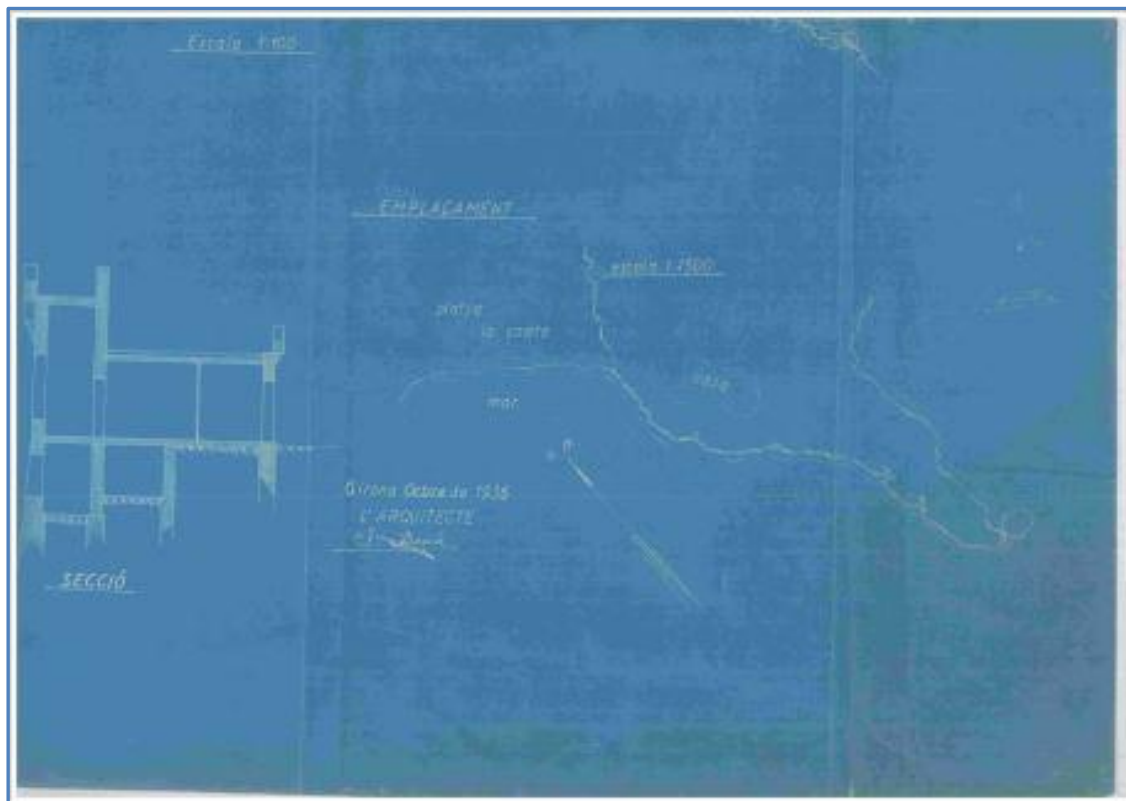
Ana María Peña Rovira

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

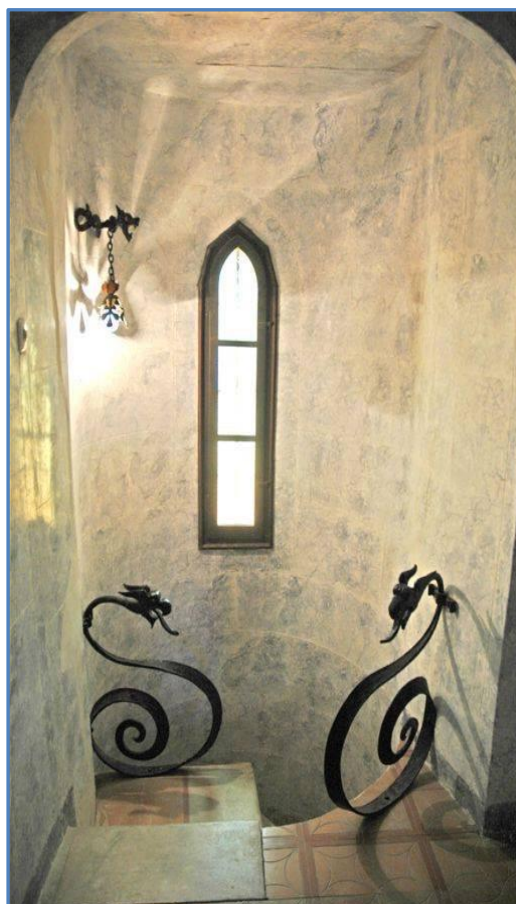
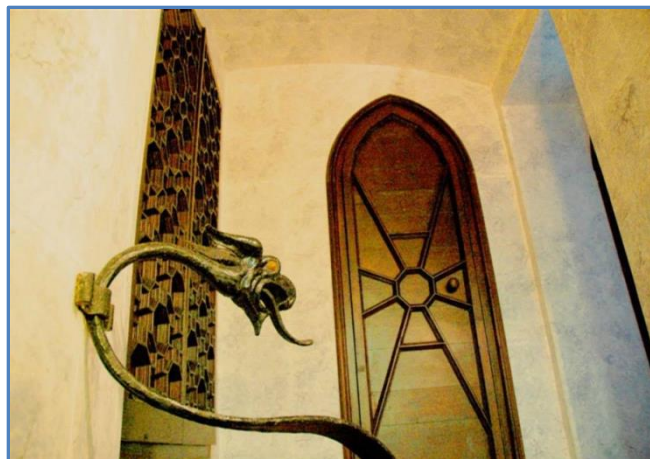
Ana María Peña Rovira

ANNEX II.

Fotos Castell d'en Plaja.

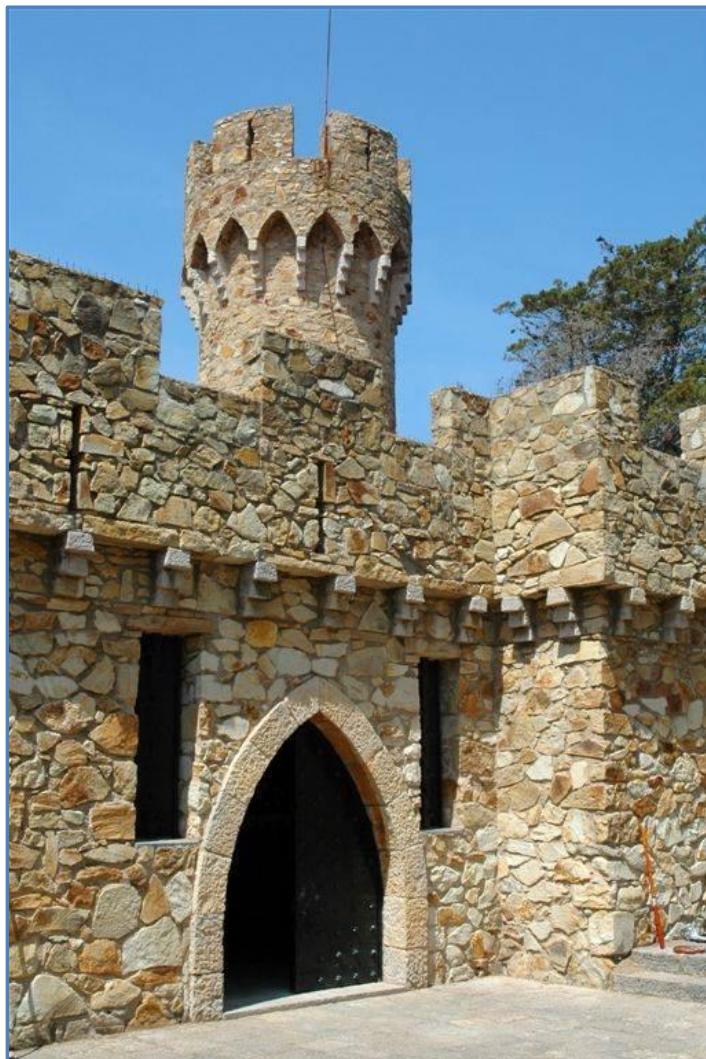
Publicades pel Sr. Jordi Guitart al grup de Facebook "Tu no ets de Lloret si no..." el 24/02/2015.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

ANNEX III.

Resposta a la consulta feta l'11/02/2020 al Registro de la Propiedad de Lloret de Mar 2 sobre la propietat del Castell d'en Plaja.

REGISTRO DE LA PROPIEDAD DE LLORET DE MAR 2
C/ Vicenç Bau, 6, Bajo CP:117310
Tfno: 972366673 Fax 972372057
Lloretdemar2@registrodelapropiedad.org

Solicitante: PEÑA ROVIRA, ANA MARIA N° **Petición:** 341
FINCA DE LLORET DE MAR N°: 1902/A
IDUFIK: 17021002173872
Tomo: 909 **Libro:** 85 **Folio:** 108 **Inscripción:** 1 **Fecha:** 22/01/1936

DESCRIPCION DE LA FINCA

RUSTICA: **PIEZA DE TIERRA** sita en término de Lloret de Mar, punto nombrado La Caleta de extensión superficial cuatrocientos metros cuadrados de superficie plana además de otros ochocientos cincuenta metros cuadrados las pendientes limitrofes y rocas adheridas a esta hasta llegar al mar alrededor menos por el Norte del trazado que enmarcan los cuatrocientos metros cuadrados. LINDA: en junto al norte, con restante terreno del nombrado señor Rod; al Sur, Este y Oeste, con el mar, siendo al Oeste, la playa llamada de la Caleta.

La finca de este número ostenta la cualidad **PREDIO DOMINANTE** de una servidumbre de conducción de agua por medio de cañería en línea recta desde el pozo hasta la finca de este número cuya servidumbre lleva anexa el poder entrar en la finca registral 1748, obrante al folio 217, libro 74 de Lloret, tomo 778, para la reparación, limpieza o cambio de tubo de conducción de agua, y además podrá entrar para examinar el pozo, válvulas de aspiración y demás anexos.

La finca de este número ostenta la cualidad de **PREDIO DOMINANTE** para que pueda construir un camino para llegar a esta finca de tres metros de ancho, partiendo de la Playa de la Caleta, siendo predio sirviente la finca 1748.

La finca de este número ostenta la cualidad de **PREDIO DOMINANTE** a construir un pozo en la registral 1748, cuyo pozo quedará de propiedad por mitad del propietario de la registral 1748 y del propietario de esta finca.-

TITULARIDADES

Titular/es:
PLAJA MARTI, NARCISO con DNI/CIF

Participación : 100,00000000 del pleno dominio
Título : COMPRAVENTA
Notario/Autoridad : D. JOSÉ MARÍA CASCH
Población : BLANES
Fecha escritura : 23/12/1935
N° Protocolo :
Inscripción : 1
Fecha inscripción : 22/01/1936
Tomo/Libro/Folio : 909/85/108

CARGAS

NO hay cargas registradas

Documentos relativos a la finca presentados y pendientes de despacho, vigente el asiento de presentación, al cierre del libro Diario del día anterior a la fecha de expedición de la presente nota:

NO hay documentos pendientes de despacho

AVISO: Los datos consignados en la presente nota se refieren al día de **ONCE DE FEBRERO DEL AÑO DOS MIL VEINTES**, antes de la apertura del diario.

MUY IMPORTANTE, a los efectos del Reglamento General de Protección de Datos 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo, de 27 de abril de 2016, relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos (en adelante, "RGPD"), queda informado:

-De conformidad con lo dispuesto en la solicitud de publicidad registral, los datos personales expresados en la misma han sido y serán objeto de tratamiento e incorporados a los Libros y archivos del Registro, cuyo responsable es el Registrador, siendo el uso y fin del tratamiento los recogidos y previstos expresamente en la normativa registral, la cual sirve de base legitimadora de este tratamiento.

-Conforme al art. 6 de la Instrucción de la Dirección General de los Registros y del Notariado de 17 de febrero de 1998, el titular de los datos queda informado que los mismos serán cedidos con el objeto de satisfacer el derecho del titular de la/s finca/s o derecho/s inscritos en el Registro a ser informado, a su instancia, del nombre o de la denominación y domicilio de las personas físicas o jurídicas que han recibido información respecto a su persona o bienes.-

- El periodo de conservación de los datos se determinará de acuerdo a los criterios establecidos en la legislación registral, resoluciones de la Dirección General de los Registros y del Notariado e instrucciones colegiales. En el caso de la facturación de servicios, dichos periodos de conservación se determinarán de acuerdo a la normativa fiscal y tributaria aplicable en cada momento. En todo caso, el Registro podrá conservar los datos por un tiempo superior a los indicados conforme a dichos criterios normativos en aquellos supuestos en que sea necesario por la existencia de responsabilidades derivadas de la prestación servicio.-

La información puesta a su disposición es para su uso exclusivo y tiene carácter intransferible y confidencial y únicamente podrá utilizarse para la finalidad por la que se solicitó la información. Queda prohibida la transmisión o cesión de la información por el usuario a cualquier otra persona, incluso de manera gratuita.-

- De conformidad con la Instrucción de la Dirección General de los Registros y del Notariado de 17 de febrero de 1998 queda prohibida la incorporación de los datos que constan en la información registral a ficheros o bases informáticas para la consulta individualizada de personas físicas o jurídicas, incluso expresando la fuente de procedencia.-

En cuanto resulte compatible con la normativa específica y aplicable al Registro, se reconoce a los interesados los derechos de acceso, rectificación, supresión, oposición, limitación y portabilidad establecidos en el RGPD citado, pudiendo ejercitarlos dirigiendo un escrito a la dirección del Registro. Del mismo modo, el usuario podrá reclamar ante la Agencia Española de Protección de Datos (AEPD): www.aepd.es. Sin perjuicio de ello, el interesado podrá ponerse en contacto con el delegado de protección de datos del Registro, dirigiendo un escrito a la dirección dpd@lloret.es

Para información de consumidores se hace constar que la manifestación de los libros por esta **Nota Simple Informativa** se hace con los efectos que expresa el art. 332 del Reglamento Hipotecario, ya que sólo la **Certificación** acredita, en perjuicio de tercero, la libertad o gravamen de los bienes inmuebles, según dispone el art. 225 de la Ley Hipotecaria.

EL LLORET D'ABANS. D'ESTIUEJANTS A TURISTES.

Projecte de museologia per al Castell d'en Plaja de Lloret de Mar.

Ana María Peña Rovira

ANNEX IV.

Llistat dels hotels amb més de 10 habitacions a Lloret de Mar a l'any 1929. Butlletí Oficial de la província de Girona, 30/04/1929, n 52, p. 2. Diputació de Girona-Arxiu General.

GOBIERNO CIVIL				
Comité provincial de Turismo				
CIRCULAR				
<p>Mediante por este Comité provincial los libros de reclamaciones y estatutos que a tenor de lo dispuesto en la Real orden de la Presidencia del Consejo de Ministros número 115 de fecha 2 de Marzo último, han de llevar todos los establecimientos turísticos que se abren o van a abrir en las costas de las provincias, y el objeto de dar cumplimiento a dicha soberana disposición, he acordado que por los señores Alcaldes de las poblaciones comprendidas en la relación aneja a esta circular, se gestionen primero, que en su nombre y representación, se presenten en la Secretaría de este Comité (Calle de Aragón, número 2, 1.º, de 10 a 12 y de 15 a 18 horas de las 10 a las 12 y de 15 a las 18 horas, previa abonación al ingreso de los mismos a favor de 500 pesetas por libro, cuya cantidad deberá recaudarse en las alcancías de los establecimientos de turismo.</p> <p>Lo que se ordena publiquese en el Boletín Oficial, para conocimiento de las partes interesadas y cumplimiento.</p> <p>Girona, 25 de Abril de 1929.—El Gobernador civil interino, Luis Coma.</p> <p>Relación que se es: ESTABLECIMIENTOS CON 10 O MÁS HABITACIONES.</p>				
N.º del libro	Clase y título del Establecimiento	Nombre del dueño	Población	La habitación
342	Hotel Penedas	Manuel Sotomayor Barroca	Girona	57
343	Hotel Comercio	Juan José Riera	id.	14
344	Hotel Estrella	Jaume Sabertat	id.	10
345	Hotel del Comercio	Francisco Coma Barata	id.	12
346	Hotel Restaurant	Rafael Fogas	id.	11
347	Hotel Restaurant	José y Juliana Trull	id.	17
348	Hotel Restaurant	Francisco Coma Barata	id.	12
349	Gran Hotel Tíxaro	José M. Vila	Puigcerdà	48
350	Hotel Europa	Guaspar Coma Barata	id.	29
351	Hotel Comercio	Francisco Coma Barata	id.	11
352	Hotel Penedas	Catalina Llobregat Mas	id.	12
353	Hotel S. M. María	José Vilanova Mangal	id.	11
354	Hotel S. M. María	Francisco Coma Barata	id.	12
355	Hotel S. M. María	Pedro Moya Sala	id.	14
356	Hotel S. M. María	José M. Vila	id.	12
357	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
358	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
359	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
360	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
361	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
362	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
363	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
364	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
365	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
366	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
367	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
368	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
369	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
370	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
371	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
372	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
373	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
374	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
375	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
376	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
377	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
378	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
379	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
380	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
381	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
382	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
383	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
384	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
385	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
386	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
387	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
388	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
389	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
390	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
391	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
392	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
393	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
394	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
395	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
396	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
397	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
398	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
399	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
400	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
401	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
402	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
403	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
404	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
405	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
406	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
407	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
408	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
409	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
410	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
411	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
412	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
413	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
414	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
415	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
416	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
417	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
418	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
419	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
420	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
421	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
422	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
423	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
424	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
425	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
426	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
427	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
428	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
429	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
430	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
431	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
432	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
433	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
434	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
435	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
436	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
437	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
438	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
439	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
440	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
441	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
442	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
443	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
444	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
445	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
446	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
447	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11
448	Hotel S. M. María	Guaspar Coma Barata	id.	11

443	Casa de Huéspedes y Mesón	Joaquín Illa Salvatella	Lloret de Mar	10
445	Restaurant Sta. Cristina	Narciso Olivé Sureda	id.	21
446	Pensión Costa Brava	Benito Rupíá	id.	21
447	Pensión Comercio	Manuel Jordá Puntí	id.	19

ANNEX V.

Seguiment del Treball Final de Grau. Annex 2A, 2B i 2C.

	Facultat de Lletres Plaça Ferrater Mora 1 Girona - 17079	ANNEX 2A Guardar i entregar juntament amb el TFG
---	--	--

TREBALL FINAL DE GRAU
SEGUIMENT DEL TREBALL FINAL DE GRAU - 1

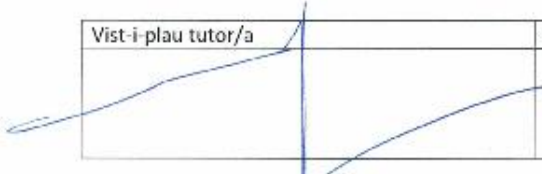

DADES DE L'ESTUDIANT
Nom i Cognoms: ANA MARIA PEÑA ROVIRA **DNI:** 43435301P

L'alumne/a ha presentat els avenços en el desenvolupament del seu Treball Final de Grau. La valoració de la reunió és:

Molt Satisfactòria
 Satisfactòria
 No Satisfactòria

OBSERVACIONS:

Dades del tutor/a:
Nom i cognoms: MITA CASACUBERTA
Departament i Facultat: FILOLOGIA I COMUNICACIÓ. FACULTAT DE LLETRES.

Vist-i-plau tutor/a	Vist-i-plau alumne/a
	

Girona, 14 de FEBRER de 2020

Facultat de Lletres

Plaça Ferrater Mora 1
Girona - 17079

ANNEX 2B
Guardar i entregar juntament
amb el TFG

TREBALL FINAL DE GRAU
SEGUIMENT DEL TREBALL FINAL DE GRAU - 2

DADES DE L'ESTUDIANT

Nom i Cognoms: ANA MARIA PEÑA ROVIRA

DNI: 43435301P

L'alumne/a ha presentat els avenços en el desenvolupament del seu Treball Final de Grau.

La valoració de la reunió és:

- Molt Satisfactòria
 Satisfactòria
 No Satisfactòria

OBSERVACIONS:

Dades del tutor/a:

Nom i cognoms: MITA CASACUBERTA

Departament i Facultat: FILOLOGIA I COMUNICACIÓ. FACULTAT DE LLETRES.

Vist-i-plau tutor/a	Vist-i-plau alumne/a
Margarida Casacuberta Rocarols - DNI 77908725C (TCAT) <small>Firmado digitalmente por Margarida Casacuberta Rocarols - DNI 77908725C (TCAT) Fecha: 2020.05.12 15:04:01 +02'00'</small>	

Girona, 3 d'ABRIL de 2020

Facultat de Lletres
Plaça Ferrater Mora 1
Girona - 17079

ANNEX 2C
Guardar i entregar juntament amb
el TFG

TREBALL FINAL DE GRAU SEGUIMENT DEL TREBALL FINAL DE GRAU - 3

DADES DE L'ESTUDIANT

Nom i Cognoms:

DNI:

L'alumne/a ha presentat els avenços en el desenvolupament del seu Treball Final de Grau
La valoració de la reunió és:

- Molt Satisfactòria
 Satisfactòria
 No Satisfactòria

OBSERVACIONS:

Dades del tutor/a:

Nom i cognoms: MITA CASACUBERTA

Departament i Facultat: FILOLOGIA I COMUNICACIÓ. FACULTAT DE LLETRES.

Vist i plau tutor/a	Vist-i-plau alumne/a
Margarida Casacuberta Rocarols - DNI 77908725C (ICAT)	

Girona, 15 de MAIG de 2020